

בעזהש"ת

דברי תורה

מאת כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

שנאמרו

בשבת הגדול

ובימי חג הפסח

שנת תשס"ח לפ"ק

יוצא לאור ע"י

מכון מעדני מלך וויען

גליון תק"ח

להשיג אצל
מכון מעדני מלך וויען
185 Wilson St.
Brooklyn N.Y. 11211
718.388.1751.#117

דרשת שבת הגדול

פלפול בסוגיא דבני בתירא

שבת. ואי דשבת הוי לא תעשה ועשה, ואין עשה דוחה לא תעשה ועשה (עיין שבת כד:), מכל מקום הא מצואר בחוס' (זבחים לג: ד"ה לעינין) דעשה דפסח שיט צו כרת דוחה אף לא תעשה ועשה ע"ש. וכן משמע ממה שכתב הרמז"ם (פרק יט הלכה כ).

וראיתי באבני ליון (ח"א סימן ג') שהציא מספר עיר דוד (בית החכמה סימן תקעב) דעשה הבאה מכח רוב אינו דוחה לא תעשה, דהא דעשה דוחה לא תעשה ילפינן מכלאים צליית, והתם עשה דודאי דוחה ללאו, ולא עשה הבאה מכח רוב. והדבר מוסבר לפי מה שכתב בשיטה מקובלת (בבא מציעא ז: ד"ה קפז) בשם הרא"ש, דהגם דאזלינן בתר רובא, מידי ספיקא לא נפקא, והוי עדיין ספק, אלא שהתורה

בגמרא (פסחים סו.) הלכה זו נתעלמה מבני בתירא, פעם אחת חל ארבעה עשר להיות בשבת, שכחו ולא ידעו אם פסח דוחה את השבת אם לאו וכו'. והקשה באור חדש (שם) לפי מה דאיתא (שבת פז:): תנא אותו יום נטל עשר עטרות, ראשון למעשה בראשית וכו'. הרי חל ר"ח ניסן ציוס א', וממילא הוי ערב פסח בשבת, וכתב (במדבר ט-ב) ויעשו בני ישראל את הפסח צמועדו, הרי חזינן דעשו פסח בשבת, ומוכח דפסח דוחה שבת ע"כ. וכבר הקשה כן בפענח רזא (ריש פ' שמיני).

ונראה דהנה מקשים האחרונים, למה לי קרא דפסח דוחה שבת, ומה נסתפקו בני בתירא, הא פסח הוי עשה, וכיון דעשה דוחה לא תעשה, ידחה עשה דפסח הלאו של

אינו, דאס כן הוי ליה מקלקל וליכא חילול שבת.

אך עדיין אחי שפיר, דלא הוי מקלקל בחצורה, דהא אמרו (פסחים עג.) בשוחט חטאת בשבת בחוץ לעבודה זרה, חייב עליה ג' חטאות. ופריך למאן דאמר מקלקל בחצורה פטור, מה תיקן. ומשני אמר רב עירא שמוציאו מידי אבר מן החי, וברשיי לזני נח, שאס אכלו אינו נהרג ע"כ. ואס כן גס שחיטת טריפה הוי מתקן בשבת לגבי אבר מן החי, וממילא אי אפשר לפסח לדחות שבת, דלמא הוי טריפה, וליכא עשה דפסח, ומחלל שבת בשחיטתו דהוי מתקן.

אמנם צ"ל"ח (פסחים סז) כתב, דהא דהוי מתקן בשחיטת טריפה לא הוי אלא בשאר קדשים, דליכא איסור לזני נח לאכלם, דלא נתחייבו אלא בשבע מצות, והוי מתקן לגבייהו. אבל בפסח דכתיב ציה כל צן נכר לא יאכל צו (שמות יב-ג), הזהיר את צני נח שלא יאכלו מהפסח, והא דלא חשבינן להו גבי שבע מצות, היינו מפני שלא היה רק פעם אחת בשנה בשעת הפסח, וצומן שהפסח נוהג.

התירה לילך אחר ספק זה להיתר, ואס כן עשה הצאה מכת רוב הוי כספק עשה, ואינו דוחה לא תעשה ע"ש. ואס כן פסק, הא הוי עשה הצאה מכת רוב, כמצואר בגמרא (חולין יא.) לשמא טריפה הוא, ואי אפשר לצדוק המוח משום איסור שצירת ענם, ומכל שכן קודם שחיטה צודאי אי אפשר לצדוק, ואס כן אי אפשר לשחוט פסח בשבת משום עשה דוחה לא תעשה, דהעשה הוא ספק, ולא הותר אלא מכת רוב, ואינו דוחה לא תעשה דשבת דהוי וודאי, ושפיר נסתפקו צני בחירא צזה, וצריכין קרא דפסח דוחה שבת עכ"ד.

אמנם עדיין יש להעיר דיחה פסח את השבת, דאף אס יתברר דהפסח טריפה היתה, ואין צו קיום עשה, אס כן גס חילול שבת ליכא, דהוי ליה מקלקל בשחיטתו, ולרבי יהודה מקלקל גס בחצורה פטור, ואין חובל חייב בשבת אלא שוחט שמתקן (שבת קו.), ואס כן ממה נפשך יש להתיר לשחוט פסח בשבת, אס הפסח כשרה, הרי עשה דפסח דוחה הלא תעשה דשבת, מה תאמר, שמא ליכא בהקרבנות קיום עשה דהוי טריפה, ומחלל שבת במקום דליכא מצוה, זה

(שם) לפי מה שכתב במנחת חינוך (מנוה קכו) שגוי המועל בהקדש חייב משום גזל, שהוא אחד משבע מצוות בני נח, ומצואר ברש"י (קידושין טו: ד"ה בקדשים) דגם בקדשים שנשחטו בחוץ יש בו משום מעילה ע"ש. אם כן מה תיקן בשחיטת טריפה, הרי גם עכשיו אם יאכל ממנו יהרג משום גזל, ומה הועיל בתיקונו. ובאתוון דאורייתא (כלל א) כתב באמת להוכיח מזה, דאיסור הקדש לאו מטעם גזל הוא, רק איסור גרידא משום ציון הקדש, ועל כן שפיר אינו נוהג בצני נח ע"ש. וכיון דליכא איסור לזן נח באכילת קדשים, שפיר תיקן לזן נח בשחיטתו דלית ביה איסור אכר מן החי.

ובאבות בגמרא (פסחים א:): מצואר דזן נח האוכל בשר פסח חייב מיתה, דאמרינן שם, ההוא ארמאה דהוה סליק ואכיל פסחים בירושלים, אמר כתיב כל זן נכר לא יאכל בו, ואנא הא קאכילנא משופרי שופרי, אמר ליה רבי יהודה זן בתירא מי קא ספו לך מאליה וכו'. אמרו ליה מאן אמר לך הכי, אמר להו רבי יהודה זן בתירא, אמרו מאי האי דקמן, דקו בתירא ואשכחוהו דארמאה הוא, וקטלוהו ע"כ. וכתב

וגם אזהרת כל זן נכר לא יאכל בו, היינו זין בכשר זין בפסול וכו'. ולפי זה לא שייך בקרבן פסח שתיקן להוציאו מידי אכר מן החי, דמה תיקן בזה, דעדיין אסור לזן נח משום כל זן נכר לא יאכל בו וכו' ע"ש. ואם כן שחיטת פסח טריפה הוי רק מקלקל, וחזרה קושיא לדוכתא, דיבא עשה לפסח וידחה שבת, דגם אם יתברר שהיא טריפה ליכא חילול שבת.

אב"י באמת הא דפשיטא ליה להל"ח ללאו של כל זן נכר לא יאכל בו, קאי על הזן נח האוכל, לאו כולי עלמא סבירא להו הכי, ובמנחת חינוך (מנוה יד) הביא דעת הרמב"ם (ה' קרבן פסח ט-ז), ודעת החינוך (מנוה יג-יד), דהלאו הוא רק על ישראל המאכילו, ולא על הזן נח עצמו ע"ש. ולדצריהם שפיר הוי מתקן בשוחט טריפה לגזי זן נח שאכלו, דליכא מיתה משום אכר מן החי, ומותר לו לאכלו, ומזבן שפיר דלא אמרינן בזה עשה דוחה לא תעשה, דיתכן דהוי טריפה ואין בו עשה, וחילול שבת איכא.

אמנם גם לשיטות אלו יש להקשות, וכמו שהקשה בדבר שמואל

ואי צעי איחשיל עליה ע"ש. ומעתה אם ישאל על ההקדש, הרי הקרבן נעשה חולין, ואז מותר לבני נח, אם כן הוא מתקן כעת בשחיטתו לגבי איסור אבר מן החי, דכידו לשאלו על הקדשו, והוא חולין, ואין צו איסור משום אכילת הקדש, ולא נשאר רק איסור אבר מן החי לבן נח, וזה תיקן כעת בשחיטתו בשבת, דאין צו משום אבר מן החי, ושפיר הוא מתקן בשחיטתו ואיכא ציה חילול שבת, ולכן ליכא בשחיטת פסח עשה דוחה לא תעשה, דלמא טריפה הוא, וליכא עשה דפסח, ויש חילול שבת בשחיטתו, דהוי מתקן.

אמנם גם על זה יש לדון, דהא מצואר בתוס' (כרימות יג: ד"ה ארבע) דקרבן אחר שנשחט ונזרק דמו ליחא בשאלה, ואם כן בשחט את הפסח אי אפשר כבר לשאלו עליו, ואם כן לא תיקן כלום בשחיטתו, דקדשים אסור לבני נח, ושוצ נימא עשה דוחה לא תעשה. ויש לומר דבערוך לנר (שם) כתב, דהא דלא מהני שאלה אחר שחיטה וזריקה, הוא מטעם דנעשה אז ממון כהן, וכיון שזכו צו הכהנים, אינו עוד שלו לישאל עליו. ולפי זה כתב, דבקרובן עולה

במנחת חינוך (מנזה יד) דהטעם דהרגוהו, לשיטת הסמ"ג (לאוין מנזה שנד) שהלאו של כל צן נכר לא יאכל צו, קאי על הנכרי עצמו, אחי שפיר דאזהרתן זו היא מיתתו, אלא גם לשיטת הרמב"ם והחינוך דהאיסור הוא רק על ישראל להאכיל את הגוי, צריכין לומר דהרגוהו משום גזל, דהוי גזל גבוה, וצן נח נהרג על הגזל ע"ש. ועל כל פנים מצואר מזה דצן נח האוכל פסח חייב מיתה, או משום לאו דצן נכר, או משום לאו דגזל. ואם כן הדרה קושיא לדוכתיה, איזה תיקון יש בשחיטת טריפה, דגם אם ליכא ציה עוד איסור אבר מן החי לבן נח, הרי נהרג משום אכילת קדשים, ואם כן הוי מקלקל בשחיטת טריפה ואין צו חילול שבת, ושפיר יש לומר דפסח דוחה שבת, דאם אינו טריפה הרי המנזה דוחה שבת, ואם הוי טריפה וליכא מנזה, גם חילול שבת ליכא, דהוי מקלקל.

וגר"א ליישב דאכתי איכא תיקון בשחיטת טריפה ולא הוי מקלקל, דכיון דיש שאלה בהקדש, דכל שנתקדש באמירת פה יכול לישאל לחכם ולעקור דיבורו, ואיחא בגמרא (פסחים מו:): דאמרינן בקדשים, הואיל

ומנא לו פתח של חרטה ועקר את ההקדש מעיקרו ועזדה כהקדש טעות, איגלאי מילתא למפרע דלא הוה הקדש מעולם ופטור מכרת ע"ש. אם כן בזמן המדבר דלא נאמרה עדיין פרשת נדרים, לא נאמר כלל הדין דיש שאלה בהקדש ע"ש.

ובעתה אחי שפיר מה שנתעלמה הלכה מצני בתירא, אי פסח דחי שבת, וליכא למיפשט מפסח מדבר דדחי שבת, דיש לומר דהתם הותרה מטעם דאחי עשה דפסח שיש צו כרת ודחי לאו ועשה דשבת. ואין לומר דעשה דפסח הוה רק מכח רוב, דלמא טריפה הוי, ואין ידחה שבת, דלמא טריפה הוי וליכא עשה, דאם כן גם חילול שבת ליכא דהוי מקלקל בשחיטתו. ואין לומר דהוי מתקן לצן נח באצר מן החי, דלא הועיל כלום לצן נח, שאסור לאכול ממנו בלאו הכי, או משום לאו דצן נכר לא יאכל צו, או משום איסור גזל בקדשים, ואזהרתו זו היא מיתמו. ואין לומר דאחתי מתקן הוא, כיון דיכול לשאול על הקדשו, והוי ליה חולין, ואז מותר לצן נח לאכול ממנו, וניטל ממנו איסור אצר מן החי, דזה אינו, דאין שאלה בהקדש במדבר, והוי ליה

דלית ציה אכילת כהנים דהוי כולו כלי, שפיר מהני שאלה אפילו לאחר זריקה, ורק בשאר קדשים דמזריקה ואילך הם לכהן העוזב, דכהנים משלתן גזוה קזכי (בבא קמא י"א), הוי בבא ליד כהן וליכא שאלה ע"כ. ואם כן בקרבן פסח דליכא לכהנים חלק צו, ואינו נאכל אלא למנויו, שפיר יש שאלה גם אחר שחיטה, ואמרינן ציה הואיל אי צעי ליתשיל עליה, ושפיר הוי תיקון לצן נח מאצר מן החי. וליכא עשה דוחה לא תעשה, דלמא טריפה הוי וליכא קיום עשה, וחילול שבת איכא דהוי תיקון בשחיטתו.

והגה בספר זרבת שלמה כ"ח (דף תסו) כתב לדש (הוצא בספר עולת נדבה אופן כח אות ז) דלפי דברי האבן עזרא וחזקוני (יש פרשת מטות) דפרשת נדרים נאמרה אחר מלחמת מדין. אם כן לפי מה שאמרו (בבא בתרא קכ:) דהא דיש שאלה בהקדש ילפינן מגזירה שוה דזה הדבר בשחוטין חוץ (ויקרא י"ז-ב), מזה הדבר דראשי המטות (במדבר ל-ב), דכמו שיש שאלה בנדרים, דבנדרים כתיב לא יחל דברו, הוא הדין לכל הקדשות, שאם שחט קדשים בחוץ ונתחייב כרת, ואחר כך הלך אלל חכם להתיר לו הקדשו,

מקלקל, ושפיר הותר לשחוט הפסח
שצבת משום עשה דוחה לא תעשה.

אבל אחר שניתנה תורה בסופו,
ונתחדשה הלכה דיש שאלה
בהקדש, אם כן בשחט פסח טריפה
שצבת יש צו חילול שבת, דהוי מתקן
לבן נח בצצר מן החי, דאם כי אסור
לבן נח לאכול מהפסח, מכל מקום
הואיל אי בעי מיתשיל עליה חזי ליה.
ואם כן אם הפסח טריפה, אז קיום
עשה ליכא, וחילול שבת איכא, ולא
שייך צוה עשה דוחה לא תעשה, על
כן נתעלמה מהם ההלכה אי דוחה
שבת מדינא דקרא, בלי עשה דוחה
לא תעשה.

ובזה אחי שפיר דנתעלמה ההלכה
מזני צתירא דייקא, דשאר
חכמים הוה סבירא להו דפסח דחי
שבת דילפיין כן מפסח מדבר שהציאו
שצבת, ועל כרחך דהתורה הותרה
הקרבת פסח אכל שבת כמו שחיטת
התמיד. ואין לומר דשאי התם
שהקריצו משום דעשה דפסח דוחה לא
תעשה דשבת, דזה אינו, דפסח הוי
עשה הצאה מכח רוב, ודלמא טריפה
הוי, ויש אסור משום חילול שבת. ואין
לומר דהוה מקלקל בשחיטתו וליכא
איסור, דזה אינו דמתקן לבני נח

בצצר מן החי, ואין לומר דצלאו הכי
אסור לבן נח משום איסור קדשים,
דהוה סבירא להו לחכמים דליכא צוה
איסור לבן נח, דלאו דבן נכר לא יאכל
צו לא קאי על הנכרי, אלא על ישראל
המאכילו, ואיסור גזל ליכא צממון גבוה
של קדשים, ושפיר הוי מתקן
שחיטתו, ואיך יחלל שבת בשחיטת
ספק טריפה, ועל כרחך דלאו מטעם
עשה דוחה לא תעשה אחיין עלה,
אלא התורה הותרה פסח לגבי שבת
כמו הקרבת תמידין.

אמנם רבי יהודה בן צתירא לשיטתו,
צמעשה דההוא ארמאה דהוה
סליק ואכיל פסח צירושלים, ואשכוחוהו
דארמאה הוה וקטלוהו, ולמה היה
חייב מיתה, על כרחך דבן נח אסור
באכילת פסח בלאו, או מצד לאו דכל
בן נכר, או מצד איסור גזל גבוה.
ואם כן השוחט פסח טריפה לא הוי
צה שום תיקון לגבי נח, דמה הועיל
שאין צו איסור אצר מן החי, הלא
בלאו הכי נהרג על אכילתו, והוי
מקלקל בשחיטתו. אמנם עדיין יש צו
תיקון, משום הואיל דאיתשיל עליה
והוי חולין. אבל צמדצר עדיין לא
נתחדשה הלכה דיש שאלה בהקדש,
ואי אפשר לשאלו על הקדשו, ובקדשים

אין זו תיקון לזן נת, ושפיר יכולים לשחוט הפסח צמדצר אפילו בשבת דעשה דוחה לא תעשה, דגם אי כלפי שמיא גליא דהוי טריפה, ליכא חילול שבת בשחיטתו דהוי מקלקל, ושפיר יכלו לשחוט פסח בשבת צמדצר.

אמנם כעת שנחחדשה הלכה דיש שאלה בהקדש, ואמרינן הואיל

אי צעי מיתשיל עליה הוי חולין, אם כן יש תיקון בשחיטתו לזן נת אחר שישראל על הקדשו, ואם כן אם הפסח טריפה, ליכא קיום עשה בשחיטתו, ויש זו חילול שבת דהוי מתקן, אם כן ליכא למימר דעשה דוחה לא תעשה כמו צמדצר, ועל כן נתעלמה מצני צתירא דייקא הלכה זו אי פסח דוחה שבת.

* * *

זאת תהיה תורת המזורע ציום טהרתו והוצא אל הכהן, ויאל הכהן אל מחוץ למחנה, וראה הכהן והנה נרפא נגע הנרעת מן הנרוע (יד-ג). ויש לדקדק דפתח והוצא אל הכהן, דמשמע שמציאין אותו אל הכהן, ואחר כך חזר צו תוך כדי דיבור ואמר ויאל הכהן, שיואל הכהן אליו. גם מה שאמר זאת 'תהיה' תורת המזורע, לכאורה תיבת 'תהיה' מיותר, ודי צאמרו זאת תורת המזורע.

נגעים אינם במקרה אלא צעורר
צשוב אל הי

ונראה דידועים דברי הרמב"ן (יג-מ),
דנגע נרעת אינו צטצע כלל,

ולא הווה בעולם, אצל צהיות ישראל שלמים לה', יהיה רוח השם עליהם תמיד, להעמיד גופם וצגדיהם וצחיהם צמרחה טוב, וכאשר יקרה צאחד מהם חטא ועון, יתהוה כיעור צצשרו או צצגדו או צציתו, להראות כי השם סר מעליו. ולכך אמר הכתוב (להן יד-לד) ונתתי נגע נרעת צצית ארץ אחוזתכם, כי היא מכת השם צצית ההוא. והנה איננו נוהג אלא צארץ שהיא נחלת ה', כמו שאמר (שם) כי תצאו אל ארץ כנען אשר אני נותן לכם לאחזיה, ואין הדבר מפני היותו חוצת קרקע, אצל מפני שלא יאל הענין ההוא אלא צארץ הנצחרת אשר השם הנכבד שוכן צתוכה. וצתורת כהנים (מזורע פרשה ה-ג) דרשו עוד, שאין הצית מטמא

לסבול הצער והעונש שיענישו השם יתברך ואל יצעט זהם. ואל יחשוב כי יש היכולת צידו לזבלם, או להעלימם מצני אדם. אלא יש לו לזקש תחנה מאת השם יתברך שירפא מכותיו ע"כ.

אין אדם רואה נגעי עצמו

וענינו הוא, כי הכתוב אומר (משלי 10-3) כל דרכי איש זך צעניו (כי אינו רואה חובה לעצמו), ותוכן רוחות ה' (ה' הוא צחוק רוחו של כל אדם, ויודע הוא אם דרכיו זכאים אם לא. מ"ד). ופירשו מאמרם, כל הנגעים אדם רואה חוץ מנגעי עצמו (נגעים 3-ה), שאדם עשוי להצחין חיש מהר בכל החסרונות, פרט לחסרונות עצמו, שקשה לו מאד להצחין ולמנוח חסרון דרכו. וגם כאשר יודע שאין הוא צדק, והיה ראוי לו להתנהג צחיס נעלה יותר, מכל מקום לפעמים הוא משוקע בחומריותו, שאינו משים לב להתזונן מהו החסרון, וטרוד כל ימיו צעניי העולם הזה, וככה עוצרים ימיו ושנותיו, וכעצת פרעה צמרים, תכבד העבודה על האנשים ויעשו זה ואל ישעו דצרי שקר (שמות ה-10). - הלא כמה אלפים אנשים הדריס צשכונתו, שומרי תורה ומצות, שאין שומעים תוכחה ומוסר כמעט כל השנה כולה,

אלא אחר כבוש וחלוק, ושיהא כל אחד ואחד מכיר את שלו. והטעם, כי אז נתישצה דעתם עליהם לדעת את ה' ותשרה שכינה צחוכם ע"כ. וכן אמרו חז"ל (ערכין 10). על שצעה דצרים נגעים צאים, על לשון הרע וכו' ע"ש.

ובספר החינוך (מנוה קסט) כתב, צמנות טומאת מזורע, כי הוא צא לקצוע צנפשו, כי השגחת השם יתברך, היא השגחה פרטית על כל אחד ואחד מצני האדם, וכי עיניו פקוחות על כל דרכיהם. ולכן הזהירו להשים אל לבנו כי החטא גרם לחולי הרע הזה ולא צמקרה צא. על כן עליו להתרחק מחצרת צני אדם, ולצוא אל הכהן להראות לו הנגע, ועל ידי התחצרותו לכהן המכפר אולי יהרהר צתשובה. והכהן יסגירו כמה ימים, כדי שיוכל לפשפש צמעשיו צמתינות, ויהרהר צתשובה. ואם לא הרהר צתשובה שלמה, אז יחדש צו השם יתברך מקצת הסמינים ויסגירו הכהן פעם נוספת, אולי ישלים תשוצתו ויוסר ממנו הנגע, כי השם יתברך המשגיח עליו תמיד, יראה מעשה תשוצתו וירפאהו. וכח עוד (צמנוה קע) דלכן צוותה תורה ואת הנחק לא יגלח (יג-ג), לרמוז לאדם, כי עליו

לא ידח ממנו נדח, וה' מעוררו לשבז אליו, וחסד הוי"ה נראה גם להעומדים מרחוק.

אך גם אחר שמתעורר צראותו שצאו עליו נגעים, ומכיר דלא עבד קוצ"ה דינא בלא דינא, והגיע אליו הרמו מאת ה', מכל מקום כמה פעמים עדיין אינו יודע מה עליו לתקן, וצמה יתחיל. לפעמים זהו מחמת חסרון ידיעה כלל, שלא למד ולא שנה, או שאינו רואה נגעי עצמו וחסרונותיו, ואם כן מה הועיל הנגע.

הקב"ה מוזמין לְהֵאדָם הַבְּהֵן שְׂיֻכֵּל
לְעֵהְרוּ וְלִרְפְּאוֹתוֹ

אבל צאמת אין הקצ"ה צא בטרוניא, ואם האדם מחליט לשנות דרכיו לטובה, אז הקצ"ה עוזר לו שיגיע לכהן שיעזרו להטטהר, וכמו שאמרנו (מכות י). מן התורה ומן הנביאים ומן הכתובים, בדרך שאדם רוצה לילך מוליכין אותו וכו', דכתיב (ישעיה מ"ז) אני ה' אלקיך מלמדך להועיל מדריךך בדרך תלך וכו' ע"ש. והמאורע ציוס שנתן אל לבו להטטהר, ציוס טהרתו, והוצא אל הכהן, מן השמים ידריכוהו להגיע להכהן שיוכל לרפאותו. - ואם בחולי הגוף משביעיין,

או משום שנתדרדרו שאין הם מעוניינים לשמוע, או שחושצים עצמם ליראים ושלמים בכל דרכיהם, ודרכי איש זך בעיניו, ואין הם צריכים לך.

המאורעות שמביא ה' הן הן הנגעים שא"ו ובהיות ישראל שלמים, ורוח ה' שורה עליהם, מציא ה' על החוטא נגע, שיעיר משנתו, ולהראותו כי השם סר מעליו, וישים אל לבו לתקן דרכיו. - אין לנו כעת דיני נגעים, אבל הצעיות ומאורעות שמציא ה' על האדם הן הן הנגעים שלו, וכל אחד מנוגע בצעיה אחרת, או צפרנסתו שקשה עליו, והוא עמל צו, או צקידור דירתו, או בצריאותו, או באשתו ובני ביתו, וכל זה בהשגחה פרטית מה' לעוררו, תשז אנוש עד דכא ותאמר שזבו בני אדם.

לֵא ידח מומנו גדח

והכתוב אומר, וצא אשר לו הצית והגיד לכהן לאמור, כנגע נראה לי בצית (יד-לה). וצבעל הטורים, נראה לי צ' במסורה, דין, ואידך (ירמיה לא-ב) מרחוק ה' נראה לי. והיינו שפרשת נגעים מורה לנו, כי גם צמצב שהאדם עומד רחוק מה', ולא הולך בדרכי התורה, עם כל זה

ה', תצונן צדרכיו והתנהגותו ותהלכותיו. אם רוצה אתה לידע מהו תפלה, תצונן על הצדיק העובד ה', איך הוא מכין עצמו לתפלה, ואיך מתפלל כמונה מעות, ואיך הוא השתפכות נפשו לקונו. אם רוצה אתה לידע איך יהיה התנהגותך, תסתכל על הכהן, שכל יומו מוקדש לעבודת קונו, איך דיצורו מנוקה צי"ג נפה, עדינות נפשו בכל דבר, מדותיו הנעלות, בענוה ושפלות רוח וכעס וסבלנות, מוסר נפשו וימיו לעשיית חסד עם אחרים ולהקל סבלם, וזאת יהיה לך למורה דרך, וכאשר תשתדל לדמות מעשיך אליו ולהתנהג כמותו, וראה הכהן, שתראה ותסתכל על הכהן, אז מצטייך הכתוב, ונרפא נגע הצרעת מן הצרוע.

* * *

אין ירושלים מטמאה בנגעים

ובגמרא (מגילה כו.) ונתתי נגע צרעת בצית ארץ אחותכם (יד-לד), אחותכם מיטמא בנגעים, ואין ירושלים מטמאה בנגעים [דלאו אחוזה היא, דסצירא ליה לא נתחלקה ירושלים לשצטים, ולא נפלה בגורל לא ליהודה ולא לצנימין]. אמר רבי יהודה אני לא

שלא תלאו אלא על ידי רופא פלוני ועל ידי סם פלוני (עבודה זרה נה.), והקצ"ה מומין לכל חולה אותו רופא ואותו סם שיוכל להתרפא, (ועיין באור החיים הק' דברים כח-נט), מכל שכן בחולי הנפש כן, צדך שרוצה לילך מוליכין אותו, והוצא אל הכהן, מן השמים יצאו אותו להכהן שיוכל לטהרו.

וגם כאשר חושב, איך יוכל הכהן לטהר אותו, הלא הכהן עומד בצמדריגה גבוהה, אין לו הנסיונות הרבות שיש לי. תורתו אומנתו, והוא יושב צאהלה של תורה, מה הוא מצין מה שעובר עלי, ואיך יוכל להדריך אותו. ואמר הכתוב, ויאל הכהן אל מחוץ למחנה, הקצ"ה יעזור להכהן שיוכל לנאת חוץ למחנתו, שיוכל להוריד עצמו למצו של המצורע, ולהצין מה שכואב לו ולהדריכו צדך הנכונה, ויוכל להיות שליח לרפא את המצורע.

לשום עין וצאתבונן על דרכי הצדיק

ואמר הכתוב להמצורע, מהו העצה שלך שתוכל לטהר עצמך, וראה הכהן, ראה והתצונן על הכהן, תשים עיניך על דרכי הכהן העובד

היה להם חלק בקרבנות הציבור, ולמה לא כיפרה רק על ירושלים, מכל מקום כן אמרו חז"ל (סו). וכיון שנגעים באים על עון, וצירושלים לא לן אדם וצידו עון, על כן לא נהגו שם דיני נגעים, כי אין זה מחמת עון.

אמנם יש לומר צוה עוד, כי צפרשת מעשר שני אמר הכתוב, ואכלת לפני ה' אלקיך במקום אשר יבחר לשכן שמו שם, מעשר דגןך תירושך וינהרך וגו', למען תלמד ליראה את ה' אלקיך כל הימים (דברים טו-כג). וכתבו התוס' (צבא צמרא כא). בשם הספרי, גדול מעשר שני שמביא לידי תלמוד, לפי שהיה עומד צירושלים עד שיאכל מעשר שני שלו, והיה רואה שכולם עוסקים צמלאכת שמים וצבזודה, היה גם הוא מכויץ ליראת שמים ועוסק צמורה. ועל זה נאמר (ישעיה ג-א) כי מציון תלא תורה ודבר ה' מירושלים, לפי שהיה רואה קדושה גדולה וכהנים עוסקים צבזודה, היה מכויץ לבו יותר ליראת שמים וללמוד תורה ע"ש.

ובחגיגה (מנחה ש"ס) כתב, השם יתצרך צחר צעם ישראל, וחפץ שיהיו כלם עוסקי תורתו ויודעי שמו. וכיון שהשם יתצרך יודע כי רוב

שמעתי אלא מקום מקדש צלצד [משום דבית של קודש הוא, וגבי נגעים וצא אשר לו הבית צעין, אצל ירושלים מיטמא צנגעים, דסצר נתחלקה לשצטים, ואחזתכס קריין ליה] ע"כ. ומסיק התם דגם צחי כנסיות וצחי מדרשות אין מיטמאין צנגעים, ואימא רבי יהודה אומר אני לא שמעתי אלא מקום מקודש צלצד [אף צחי כנסיות משמע] ע"כ. ויש להצין צמה יראה ירושלים, משאר כל עיירות שצארץ ישראל, שאין צה טומאת נגעים. וצשלמא חוץ לארץ, שפיר הסציר הרמצין, שלא יצואו נגעים אלא צארץ הנצחרת אשר השם הנכצד שוכן צתוכה וכנ"ל, אצל ירושלים שנתקדשה יותר, הרי השראת השכינה צתוכה עוד יתירה, ולמה אין נוהג שם פרשת נגעים.

ובפישטות יש לומר דאיתא צמדרש רבה (צמדצ כא-כא) מעולם לא היה אדם לן צירושלים וצידו עון, כיצד תמיד של שחר מכפר על עצירות שצלילה, ושל צין הערצים מכפר על עצירות שנעשו ציום, מכל מקום לא לן אדם צירושלים וצידו עון שנאמר (ישעיה א-כא) צדק ילין צה וגו' ע"כ. וצאמת יש להצין, הלא כל ישראל

בשבתות וימים טובים שהוא פנוי ממלאכתו, אז ילמד מהכהנים לעסוק בתורה ועבודת ה' ע"ש. והיינו שגם אם צימות החול אין אמת מרגיש שתוכל לדמות עצמך אל הכהנים משרתי ה', אבל בשבתות וימים טובים, וימי חול המועד, או להדליל שאר הימים שהאדם פנוי ממלאכה, או צימי הנופש בקיץ, איך הם תפלותיך, אז, היכן אמת רץ וממהר, למה לא תהא תפלתך או כמונה מעות, למה לא תנצל אז הזמן לשיעורי תורה, מה דוחק אותך להתפלל צמיץ הראשון של מוצאי שבת, ולצרות משבת מלכתא, ולא לייחד שעה זו לחשבון הנפש, ולשמוע דברי תורה ודרכי חיים. ועל זה אמרו למען תלמד ליראה את ה' אלקיך, לראות צירושלים איך הכהנים עוסקים במלאכת שמים, ולהתאוות ללכת בדרכיהם, בשעות הפניות לך מטירדת פרנסתך.

הנמצא בסביבות יראי השם אין צריכיך
לנגעים לעוררו

ולבן יושבי ירושלים לא היו נכרכים לעורר אותם על ידי נגעים, כי כל ימיהם הם בתשובה, צראותם עבודת כהנים משרתי ה' צאי היכל חדר בחדר, והיו נשפעים מהכהנים

בני האדם נמשכים אחר החמריות, ולא יחנו נפשם בעמל ובעסק התורה תמיד. על כן נתן להם מקום שידעו את התורה ויקחו מוסר, כאשר יעלו למקום בו נמצאים הסנהדרין שהוא ירושלים. כי על ידי שיעלו בכל שנה את צהמות המעשר, וכן את המעשר שני של התבואה ונטע רצעי, שכלם נאכלים צירושלים, ומתוך כך שבעל הממון יצוא ללמוד תורה צירושלים, או שישלח את אחד מצניו ללמד שם ולאכל מאותן הפירות, יהיה בכל בית ובית צירשאל איש חכם יודע תורה, אשר ילמד בחכמתו את כל בני הבית ויזהירם תמיד. וכך תמלא הארץ דעה את ה', ולא ימצא ציניהם שום דבר חטא ועון עכ"ל.

האיך נראה האדם בזמנים שהוא
פנוי מוציאבתו

ובגמרא (יצמות ג.) דרשו, למען תלמד ליראה את ה' אלקיך כל הימים, אלו שבתות וימים טובים ע"כ. וכחצ צמשך חכמה (שם), כי לפעמים יחשוב האדם איך אוכל ללמוד מהכהנים הללו, הלא הם פרנסתם מצויה, והוא טרוד בעבודתו ומלאכתו להציא טרף לציתו, ולא יקבל מדרכם והתנהגותם תוכחת חיים. אמנם

העוזדי ה' צתהלכותיהם וצתנהגותם. ולעומת זה מי שלא עושה עליו זאת רושם, בלאו הכי אין עליו השראת השכינה, ולא כדאי הוא לנגעים, ולא יועילו לו הנגעים גם כן. ורק בשאר עיירות ישראל, שיתכן שאין להם מנהיג ועומד צפרק, ואין להם על מי שיטאו עיניהם ללמוד מדרכו, אז חסד ה' שמציא הנגעים לעורר האדם.

ובבזו כן צתי כנסיות וצתי מדרשות אין מטומאין בנגעים, כי המתגורר תמיד במקומות של תורה ותפלה, ימצא תמיד על מי להציט ולהתבונן וללמוד מדרכיו ולהתעורר ממעשיו, ובעמדו כנגדם, הרהורי תשובה ממלאים את לבו בלאו הכי, ואין לורך לעוררו בנגעים, ואין זה לכימן תשובה מן השמים להתעורר על חטאיו.

צריך לבד אחד מישראל להיות לו

שני בתים

חז"ל (ערכין טו.) דרשו, נגעים באים על ארות העין, דכתיב וצא אשר לו הצית והגיד לכהן לאמור כנגע נראה לי בצית, ותנא דבי רבי ישמעאל מי שמיוחד ציתו לו (ואינו מניח העני לבוא לציתו רק מיוחד ציתו לעצמו. מהרש"א.) ויש לומר צוה עוד,

כי מדרך העולם הוא, שעשירי עם יש להם שני בתים, אחד שדר שם עם בני ציתו, ואחד חוץ לעיר למקום נופש ושעשועים. ועל דרך זה צריך לכל ישראל להיות לו שני בתים, ציתו שדר עם משפחתו, וצית מדרשו אשר שם לומד ומתפלל ועוזד את קונו. וצפשוטי עם, צית דירתו הוא העיקר, והצית המדרש הוא ציתו השנית, לא כן בצני ישראל כשרים, הצית המדרש זהו ציתו העיקרי, ודירתו הוא הצית השני שמיוחד רק לבני ציתו. ועיקר החשיבות בעיניו הוא הצית ששם עוזד את קונו. ועל דרך מי שיש לו צית מסחר, אם כי רוב שעות היום הוא נמצא שם, מכל מקום אין זה ציתו, אלא אדרעם שלו הוא צית דירתו, כי ישיבתו שם הוא רק טפל וארעי. כמו כן צריך להיות הצית מדרש דירתו העקרית, וצית דירתו מיוחדת לאשתו ולבני ציתו, אשר שם ציתם, אבל צית עצמו הוא הצית המדרש, ואז לא צתהרה הוא חוטא, ומתעלה שם מידי יום ציומו, עד שצבצבות הימים הוא אדם אחר לגמרי. אבל מי שמיוחד ציתו לו, אין לו צית שני, וציתו הוא יחידי, והוא מיוחד לו ולא נעשה לבני ציתו, אז ונתתי נגע צרעת בצית ארץ אחותכם.

ליתן עיניו להתבונן במעשיו אם
הם כהוגן

וזהו כוונת הכתוב, וראה הכהן וגו',
והנה לא הפך הנגע את עינו
וגו', טמא הוא (יג-נה), ולכאורה הו'
ליה למימר, לא הפך הנגע את
'מראהו', ולמה אמר את 'עיניו'. אך מי
שפגע נגע בציתו, אם הוא צר דעת,
הוא משכיל להצין שיש ליתן עיניו על
מעשיו ולהתבונן אם הם כהוגן, ועל
מה הגיע לו זאת, ולא להמשיך ככסיל
בחושך הולך, כי הנגעים צאים על זרות
העין, על הצרה של עינו שאינו משגיח
על דרכיו, וכל מעשיו הם כמנזות
אנשים מלומדה. ועל דרך שדרשו
במדרש רבה (בראשית ס-י) וירץ לבן אל
האיש החולה אל העין (כד-כט), מעייינה
ליה ע"ש. והיינו שדרשו ע"ן מלשון
עיו"ן. והנגע צא על צרת העיו"ן,
ומעוררו שצריך תיקון ועיון במעשיו.
אמנם כאשר הכהן רואה כי לא הפך
הנגע את עינו של המזורע, היינו עיונו
בעינו על מעשיו לא נתהפך ממה
שהיה מתחלה, אז טמא יטמאנו הכהן.

* * *

חג הפסח הוא כנגד אברהם

והנה מנזות קרבן של פסח מיוחדת
משאר הקרבנות שיש צה לאו,

כל זן נכר לא יאכל צו, שעוצד
עבודה זרה ומומר אסורין באכילתו,
וכמו כן יש לאו כל ערל לא יאכל צו
(יב-מח), להביא את שמתו אחיו מחמת
מילה. ויש לומר בטעמו שאיתא בטור
(או"ח סימן תיו) דהמועדים נתקנו נגד
השלשה מצוות, פסח כנגד הצרה
דכחיב (בראשית יח-י) לושי ועשי עוגות,
ופסח היה וכו' ע"ש. וכמו כן מנזות
פסח הוא נגד הצרה, כדאיתא
במדרש רבה (שמות טו-יב) ואכלו את
הבשר צלילה הזה כלי אש וגו' (יב-ח),
בשציל הצרה שהללתי מכבשן האש
ע"ש.

ובמעשה רוקח (על משניות פסחים)
כתב לצאר הא דאסרה
תורה חמץ בערב פסח משש שעות
ולמעלה, דלכאורה קשה כמו שמנזות
אכילת מצה מתחיל מצערב, כך היה
ראוי להיות איסור אכילת חמץ, ולמה
הקדימה התורה לאוסרו משש שעות
ולמעלה. וגם למה הוסיפו חכמים
והקדימו לצער חמץ שעה אחת קודם
זמן איסורו. וצ"ח על פי מה שכתב
הטור דחג הפסח הוא כנגד הצרה.
ולפי זה יש לומר דהתורה אחי
לאורו"י מעלת הצרה אצינו ע"ה,
דידוע שסוד ציעור חמץ הוא לצטל

שמכוון נגד אצרהם. וכמו כן כל זמן נכר לא יאכל זו, שאצרהם הוא ראש המאמינים שפירסם אמונת אלקי עולם, ומסר נפשו עליו בכבשן האש, לכן אין לזן נכר העוזד עבודה זרה חלק זה.

למען אשר יצוה את בניו

והנה מלות החג מיוחדת להצנים, סיפור יציאת מצרים, והגדת לזן ציוס ההוא לאמור (שמות יג-ח), ולמסור להם אמונת אלקי עולם שעשה לנו כל הנסים הללו. וגם זה היא תעודתו של אצרהם, כמו שאמר עליו ה', כי ידעתיו למען אשר יצוה את בניו ואת ציתו אחריו, ושמרו דרך ה' לעשות דקה ומשפט (בראשית יח-ט), חיצתו של ה' לאצרהם הוא צשציל שדואג על חינוך בניו, ועל כל מי שיכול להשפיע, וכמו שפירש בתרגום למען אשר יצוה את ציתו, אגש ציתיה, היינו הנכנסים לציתו וממלאים בצציתו. ולכן היום טוב שמכוון נגד אצרהם, נכטוינו לזוות את בניו ואת ציתו אחריו ושמרו דרך ה'.

למעט בהשלמת נפשו למען הרבות
כבוד ה'

ואברהם אצינו ויתר עבור זה על התעלותו, וכמו שכתב

היזר הרע, כי חמץ רומז על היזר הרע, וידוע דיז פלוגתא (בראשית רבה סד-ד) חד אמר זן מ"ח שנים הכיר אצרהם את צוראו, וחד אמר זן ג' שנים. והנה אמרו חז"ל (צא צמרא יז). דעל האצות לא שלט היזר הרע. והנה שנותיו של אצרהם אצינו היו קע"ה, וצו' ימי פסח יש קס"ח שעות, ולכן אצרה תורה חמץ שש שעות קודם, נמלא קע"ד שעות, כנגד קע"ד שנים של אצרהם, להורות שכל ימיו היה זו ציטול יזר הרע ולא שלטה זו, וצאו חכמים והסיפו עוד שעה אחת, להורות דאפילו צשנה הראשונה לא שלט זו יזר הרע, היינו שהיה מתגבר על יזרו מיד כשנולד ולא שלט זו עכ"ד ודפח"ת. (ועיין צוה צדרשות חתם סופר (לפסח רעא:), וצשס יחזקאל פ' צא חנד.).

ובצעתה כיון שמצות מילה הוא צריתו של אצרהם אצינו, על כן יוס טוב שנתקן כנגד אצרהם אין לערל חלק זו, וכל ערל לא יאכל זו. ועל דרך שמנינו באצרהם שיושב על פתח של גיהנם, ואינו מניח למי שנימול ליכנס לשם (בעל הטורים ר"פ וירא, ומקורו צגמרא (עירוצין יט. ע"ש). ולכן אין לערל חלק צמנות החג

הארץ תשם מרעת יושביה, וחפץ
הבריאה תשארה מעל ע"כ. וזדרשות
חתם סופר (דף תו:) סיים עלה, והיא
עבודה נפלאה, לא יזכה אליה כי אם
העובד ה' מאהבה שלימה, ולא יזכה
אל אהבה השלימה, כי אם המזכה
הרבים, וזכות הרבים תלויה בו, וזה
מדת אברהם אבינו עכ"ל.

שלימות האדם הוא כשמחנך את בניו
לצבת בדרכיו

חז"ל אמרו (ב"ר נה-ו) אמר רבי לוי
זר חייתא, שני פעמים כתיב
לך לך, לך לך מאר"ך (יב-א), קח נח
את צנן וגו' ולך לך אל ארץ המוריה
(כז-ב), אין לנו יודעים איזה חציבה,
אם הראשונה אם השניה, מן מה
דכתיב ולך לך אל ארץ המוריה, הוי
שניה חציבה מן הראשונה ע"כ.
ופירש בספר הדרש והעיון, כי כל
כמה שיעמול ויטרח האדם למען
השלמת עצמו, עדיין לא מילא את
תפקיד חייו, כל עוד לא דאג גם
לזניו, כי יהיו גם הם יהודים נאמנים
וימשיכו את פעלו אחריו. לפיכך, אף
כי נסיון זה של אברהם אבינו, לעזוב
את ארץ מולדתו וצית אציו, היה
גדול וקשה מאד, בכל זאת לא זא
אלא רק לשם השלמתו העמית, למען

בהקדמת חתם סופר (ש"ת י"ד), כי
מי לנו גדול מחנוך, אשר מעולם
תשוקתו ודציקתו זיה, נתפרדה
החצילה חזרת ארבע היסודות, חדל
מהיות אדם ונתעלה להיות כאחד
מזבח מרום צמרום, העומדים את פני
המלך לשרתו, ואינו כי לקח אותו
אלקים. ולא מנינו באברהם אבינו ע"ה
שנדכך עפרוריתו כל כך, אך לא מצד
פחיתות וחסרון נפשו לא הגיע אל
המעלה הזו, לא, כי אם אברהם אבינו
היה עושה כאשר עשה חנוך, להתבודד
עצמו מחזרת בני אדם, התעלה גם
הוא להיות ממלאכי אל, ואשר לא
עשה קן הוא, כי החזונו צחכמתו כי
לא זאלה חפץ ה' שישלים האדם את
נפשו לצד, ואת אנשי דורו ישאיר
אחריו תרבות אנשים חטאים ומכעיסי
ה', כמקרה אשר קרה לדורו של חנוך
ודור המצול, הנסיון הזה לימד אותו
כי טוב לאדם למעט בהשלמת נפשו,
למען רצות כבוד ה', למעט את
מורדיו ולהרבות עצדיו ויודעיו, כי מה
יתן ומה יוסיף האדם אם יוסיף מלאך
אחד על אלפי רצות מלאכי מעלה,
הלא ה' צורא וממציא כהנה וכהנה
חדשים לצקרים, ואם כה יעשו יחידי
סגולה בכל דור ודור, ימצא אחד מני
אלף קדוש לה' ורוז העולם מקולקל,

למען חינוך בניו הרכיב, הצחור
וצחולה ע"כ.

ברא מזבה אבא

אבא מארי ז"ל היה מרצה כדיבור
באמירת דברי תורה כליל
הסדר, בחיזוק ועידוד באמונת ה'
ובקיום המצוות באהבה ובשמחה וכו',
להלביץ לבבות בני ביתו. אמנם בחללת
הסדר היה רגיל לומר דבר תורה,
אשר כנראה היה מתכוין צוה להשמיע
זאת לעצמו, צמנהג ישראל תורה
ללבוש הקיטל צגדי מתים כליל הסדר,
ואמר בשם הגדת חתן סופר, דטעמו
הוא, בהקדם מה שאמרו (בהגדה)
ושאינו יודע לשאול את פתח לו,
דאמר לשון נקבה את ולא אתה. אך
לעורר בא את האב, לכל ישכח כי
ימים יבואו אשר יאל מעולם הזה
הדומה לפרוודור, ויכנס אחר המיתה
לטרקלין של עולם הבא, ושם אין
מצות ומעשים טובים לעשות אותם,
דכיון שמת אדם נעשה חפשי מן
התורה ומן המצות (שבת ל.), ויהיה
שם בצחינת נקבה תש כח, וידיו
תרפינה ולא יוכלו לעשות תושיה, ושם
יהיה נכרך לו ציותר המעשים טובים
של בניו שהדריכם לתורה, וממעשיהם
יהנה כאילו הוא עשה, כמו שאמרו

יתרחק מן הסציבה המושחתת ויכול
להתמסר כולו לעבודת האלקים. אצל
מאידך, הנסיון השני של העקידה,
כבר מוכיח על דאגתו של אברהם
אצינו לשלימות חינוכו של בנו, בהיותו
נכון להקריב בעצמו את בנו יחידו
קרבן לאלקים, ובהחדירו כלב בנו
מדה גדולה כזו של יראת ואהבת
האלקים, עד כי ילך בשמחה אל
העקידה, מכל זה אנו למדים את
גודלו ושלמותו המלאה של אברהם
אצינו. ומשום כך ה'לך לך' השני,
האמור אלל הר המוריה לגבי הקרבת
בן לפני השם יתברך, חציב יותר מן
ה'לך לך' הראשון, האמור רק לגבי
השלמתו העצמית של אברהם אצינו,
שכן אין שלמות מלאה לאדם אם
אינו מחנך את בניו ללכת בדרכו.

וזדוה גם כוונתם של חכמינו ז"ל
שאמרו, מטבע של אברהם
אצינו זקן וזקנה מצד אחד וצחור
וצחולה מצד אחר (בבא קמא לו:).
מטבע צמוצן הרוחני משמעו לימוד
ושיטה, (כגון מטבע שטבעו חכמים בצרכות
ובגטין). שיטתו של אברהם היתה, כי
עמלו של אדם למען השלמתו העצמית
בתורה ובחכמה (אין זקן אלא שקנה
חכמה), נריכה לבוא צד צד עם עמלו

והוסיף אצא מארי ז"ל, דמזה הטעם תקנו לדי' כוסות שמספרים עליהם יציאת מצרים, ליקח יין גפן, כי מטבע הגפן הוא, שגם אחר הצנייה שכבר מת ונתרחק משרשו ועשו ממנו יין והוא עומדת בחצית, עם כל זה פריחת צנייה הגפן החי המחובר, עושה פעולה ורושם אף עליהם, והיין תוסס אז, והוא דוגמת צנינת הג"ל, (עיין הקדמת שו"ת לחם שלמה י"ד אות ז'). וזה יעורר את האדם לספר נסי ה' לצניו כמנווה עלינו בתורה הק', וישתדל להכניס בהם יראת שמים כדי שיוכל אחר כך ליהנות ממעשיהם (הוצא בהגדת חדש האצ"צ דף לו).

בזה יתרון לאדם בכל עמלו שיעמול תחת השמש, הלא אין מלוין לו לאדם לא כסף ולא זהב ולא אצנים טובים ומרגליות, אלא תורה ומעשים טובים בלבד (אצות ו-ט), הן המצות ומעשים טובים שעשה בעצמו, והן מה שיקיימו צניו אחריו, הם שולחים דורן לאצותיהם לעולם הבא, והוא עומד ומנפה בכליון עינים, שצנו בעולם הזה ישלח לו חצילה של מצות לעולם הבא, וכדרך הצן שהוא בקעמפ, ומנפה שיגיע לו חצילה מזונות מאצותיו. כמה יתרון יהא לו כשמעמיד צן תלמיד

(סנהדרין קד, וזה"ק אחרי דף נ"ו) צרא מוכה אצא. (וכבר פירשו המפרשים דברי רבינו הקדוש (כתובות קג.) שאמר קודם פטירתו לצני אני נרין, שכוונתו היה שמעתה נרין גם הוא לזכותם של הצנים שנשארים בחיים כנ"ל), וזה גורם גם כן שהוא שם בצחינת נקבה מקבלת, כאשה המקבלת אשר עינה נשואת אל בעלה המשפיע לה המציא טרף לציתה, כן יצפה שם על זכות אשר ישלחו לו צניו אחריו וישפיעו לו ממצותיהם וממעשיהם הטובים. ואם ישים זאת אל לבו, אז יתאזר עוז לגדל צניו על צרכי התורה והמצות למען ישבע מפרי צטנו, ואפילו את צן שאינו יודע לשאול יתאמץ ללמדו ולהצינו להציאו לדרך הישר. וזה שאמר ושאינו יודע לשאול 'את' פתח לו, שיזכור הימים אשר יהיה בהם בצחינת נקבה כנ"ל, ואז צודאי יפתח פתח בית ה' לצנו כראוי. ומטעם זה מנהג ישראל ללבוש הקיטל בגד הממים צליל הסדר, מאחר כי הלילה הזה הוכשר להורות הצנים ולחנכם ולחכמם בדרך ה', ולמען השמר מחשש שיתעלל בצבר, ורזהו בזכרון זה של בגד הממים, כי למענו יעש ולטובתו עת יבא יומו יום האחרון ויהיה נטרך לצניו ודפח"ת.

צורכי צבור באמונה, ולהיות לו חלק בתורתם ועבודתם כל הימים. היום קצר והמלאכה מרובה (אבות ז-טו), גם אם יעסוק בתורה ומנות כל שעותיו הפנויות, אין זה אלא ח"י שעות לכל היותר ציוס. אבל המזכה את הרצים יתכן שיהא עמו בכל יום, מאות ואלפי שעות שפעל אלל הרצים.

ומצינו בלשון הקודש שלמיצת 'ימים' יש שני פירושים, או ימים כפשוטו, או שנים כמו שנאמר ימים תהיה גאולתו (ויקרא כה-כט), והוא להורות כי יש למלאות הימים שלו שיהיה כשנים, שעל ידי שמזכה הרצים, ניתוסף לכל יום שעות רבות מעבודת ה' של הרצים. - ולכן גם המילוי של תיצת יו"ם עולה כמספר יו"ם, להורות שיש למלאות הימים שלו עם עוד ימים. - ואולי זהו גם ברכת התורה של אריכת ימים, כי צי ירבו ימיו ויוסיפו לך שנות חיים (משלי ט-יא), אורך ימים צימינה ובשמאלה עושר וכבוד (שם ג-טו), שיזכה להאריך ימיו, שיהיה כל שעה שלו ממולא בהרבה שעות של זיכוי הרצים.

להתחזק באמונת אלקי עולם

חג הפסח הוא יום טוב של חינוך לזנים, וכנגד ארבעה זנים דברה

חכם ירא שמים, עוסק בתורה תדיר, הלא אין קץ לתענוגו בעולם שכולו טוב. וכאשר יזכה עוד שצניו אחריו ימשיכו את השלשלת הזהב, הלא זכותו ישאר לעד ולנצח נצחים.

והגדת לבנדך בדברים המושכים את הלב ועל זה נוותה התורה, והגדת לבנדך ציוס ההוא 'לאמור', וצרש"י שתפתח לו אתה דצברי אגדה המושכין את הלב ע"כ. ותמשוך את לבו כל כך לאמונת ה', עד שיוכל להיות טופח על מנת להטפיה 'לאמור' גם הוא לצניו אחריו. - ואם זה מננה בשנים כתיקונן, מכל שכן צימים אלו שהטומאה והתועבה פורץ ועוצר כל גדותיו, אין פנה בעולם שאינו מלא כפירה וטומאה ותועבה עד לדיוטא התחתונה, ובעוה"ר אנו רואים כמה זנים עוזזים שלחן אבותיהם ומסורתם, ציותר צריך הכחוצ לזרז, והגדת לבנדך, דצברים המושכים את הלב, שישאר טעם המננה והפסח צפיו עד עולם, עד שימשיכו זאת גם הם לזרעם אחריהם.

חשיבות העסק בצרכי ציבור

ובמו קן להחשיב מה שיוכל לזכות את אחרים, להיות מהעוסקים

אדם אחד יש שעלה מצבל והלל הצבלי שמו וכו', מיד הושיבוו צראש ומיניהו נשיא עליהם. ואיתא צירושלמי (שבת יט-ה) אמר רבי אצין והלא אי אפשר לשני שזעות שלא חל ארבעה עשר להיות בשבת, ולמה נעלמה הלכה מהן, (היינו כיצד נעלמה ההלכה, והלא אי אפשר שיעזור י"ד שנים צלי שיחול י"ד בניסן בשבת, והיאך פתאום נעלמה מהם הלכה רווחת זו). ותירצו, כדי ליתן גדולה להלל. היינו מן השמים סיבצו הדבר כך שתעלם ההלכה זו, כדי ליתן כבוד וגדולה להלל למנותו נשיא ע"כ. הרי לנו, שאם מן השמים רואים ליתן גדולה לאדם, אז משכיחין מרצות ישראל מעשה רב שנהגו לעשות, כדי שיזכה אותו אדם לגדולה. הרי לנו עד כמה היא גדול ההשגחה מן השמים, וכמה דרכים למקום, ואין מעצור לה' להושיע צמעט או רב.

דקדוק בודת הדין

ובצד השני נוכל לראות דקדוק מדת הדין, שכאשר הלל היה יושב ודורש בהלכות הפסח כל היום, והתחיל מקנטרן צדצרים, ואמר להם מי גרם לכם שאעלה מצבל ואהיה נשיא עליכם, עצלות שהיתה צכם, שלא שימשתם שני גדולי הדור, שמעיה

תורה, מתחיל מצן החכם עד המדריגה התחתונה של שאינו יודע לשאול. הוא חג של אמונה, אשר ה' מנהיג העולם ומשגיח עליו, כמו שהראה לנו צהנסיס והנפלאות צלאתנו ממצרים, ויש למסור זאת לצניו אחריו ולהדריכם על דרך הזה. אצל זה מתחיל ממך עצמך, כי אי אפשר למסור מה שאין לו צעצמו, להתחזק צאמונת אלקי עולם, שיש השגחה פרטית על כל מעשי האדם, ואין אדם נוקף אצבעו מלמטה אלא אם כן מכריזין עליו מלמעלה (חולין ז:), ואמרו חז"ל (יומא לת). מכאן אמר צן עזאי, צשמך יקראוך וצמקומך יושיצוך [לא ידאג אדם לומר פלוני יקפח פרנסתי, כי על כרחם צשמך יקראוך לצא ולישצ צמקומך], ומשלך יחנו לך [לא משלהם יחנו לך מתנה, אלא ממוזנות הקצוצים לך מן השמים], ואין אדם נוגע צמוכן לחצירו, ואין מלכות נוגעת צחצרתה אפילו כמלא נימא ע"כ. ומי שמאמין צזה צאמת, כל ימיו המה חיי שלהו, ה' רועי לא אחסר, וגם כי אלק צגיא צלמות לא אירא רע כי אתה עמדי.

אין מעצור אהי להושיע

ויש ללמוד כן גם מעניינינו, שנעלמה הלכה מצני צתירא וכו', ואמרו

דברים נגעים צאים, ואחד מהן על גסות הרוח ע"ש. וכן אמר הכתוב, אדם כי יהיה צעור צערו שאת או ספרת (יג-ז), ואמרו חז"ל (שזועות ו): אין שאת אלא גזוה ע"ש. וכיון שהמזורע מתייחר הרי אם חכם הוא חכמתו מסתלקת, ויש צו שכחת התורה, קל וחומר מהלל. אך ציוס טהרתו על גאותו, שמציא עץ ארו ואזוב ושני תולעת (יד-ד). וברש"י לפי שהנגעים צאים על גסות הרוח, מה תקנתו ויתרפא, ישפיל עצמו בגאותו כתולעת וכאזוב (תנחומא ג) ע"כ. מעתה אחר טהרתו זאת תהיה תורת המזורע, כמו שדרשו (מנחות ה). תהיה, צהווייתה תהא, והיינו שמעתה תורתו של המזורע לא יסתלק ממנו, ולא ישכחנה, אלא זאת תהיה תורת המזורע, צהווייתה תהא, ולא יסתלק ממנו חכמתו ותורתו.

ואצטליון. אשר צודאי כוונתו היתה צוה לשמים, ולא היה כוונתו להתייחר, כי מי לנו גדול צענוה יותר מהלל, שאמרו חז"ל (שבת ל): לעולם יהא אדם ענוותן כהלל, הרי לנו שהיה סמל ודוגמא לענוה. אף על פי כן, אחר זה שאלו אותו, שכח ולא הציא סכין צערצ שבת מהו, אמר להם הלכה זו שמעתי ושכחתי וכו'. ואמר רב יהודה אמר רב עלה, כל המתייחר אם חכם הוא חכמתו מסתלקת ממנו, מנא לן מהלל, שהתחיל לקנטרן צדברים, וקאמר להו הלכה זו שמעתי ושכחתי ע"כ. והוא מצהיל על הרעיון, שאפילו דיצור קלה של יוהרא מהו עושה.

וזדו שאמר הכתוב, זאת תהיה תורת המזורע ציוס טהרתו (יד-ז), כי אמרו חז"ל (ערכין טו). על שצעה

סעודת שלישית פרשת מצורע

השנה מפני עולי גולה שנעקרו ממקומן (סנהדרין י"א), ואם כן מאי טעמא לא עלה רבי יהודה בן צתירא. ועוד יש לדקדק מה שאמרו 'את צנאיצין', הלל לא נתצרך אלא משום 'שמאודתו פרוסה צירושלים' ע"ש.

פ"ס מעגל רגליך

וגר"ה דצמ"ה שהאדם מצווה, אין חכמה ואין עצה ואין תבונה נגד ה', ומוטל עליו לעשות רצון קונו בלי שום חשבונות. אמנם צמ"ה שאין האדם מצווה, אז יש לחשוב הפסד מצוה נגד ש"כרה, ועל זה נאמר (משלי ד-כו) פלס מעגל רגלך וכל דרכיך יכונן, ויש לחשוב ולהתבונן מבין הדברים הטובים שיוכל לעשות, מה חשוב יותר, ויש עלה דין קדימה. ונראה דרבי יהודה בן צתירא עשה חשבון, הן כל הצני עליה שבעיר כולם עוזבים את ביתם ועולים להראות פני ה' צרגל, אבל לאו כל אחד בידו לעשות כן, וצריכין לגדול אחד שיאמר עמהם יחד, להורות להם דרכי ה', ולהליצו את לבבם לקראת החג, וליאת דליק מן המקום עושה רושם

בגמרא (פסחים ג:) ההוא ארמאה דהוה סליק ואכיל פסחים צירושלים, אתא לקמיה דרבי יהודה בן צתירא, אמר ליה כתיב (שמות יז-נג) כל בן נכר לא יאכל בו, וכתיב כל ערל לא יאכל בו, ואנא הא קאכילנא משופרי שופרי. אמר ליה רבי יהודה בן צתירא מאליה מי קא ספו לך, אמר ליה לא, אמר ליה כד סלקת התם אימא להו ספו לי מאליה, כי סליק להתם אמר להו מאליה ספו לי, אמרו ליה מאי קא אמרת אליה לגבוה סלקא, אמרו ליה מאן אמר לך הכי, אמר להו רבי יהודה בן צתירא אמר לי, אמרי מאי האי דקמן צדקו אחריו ואשכחיה דעובד כוכבים הוא וקטלוה, שלחו ליה לרבי יהודה בן צתירא שלם לך רבי יהודה בן צתירא דאת צנאיצין ומולדתך פרוסה צירושלים ע"כ. ובתוס' הקשו איך לא עלה לרגל. ותירצו שלא היה לו קרקע וכו', אי נמי צנאיצין חוץ לארץ היה ע"ש. ובדרשות חתם סופר (לפסח רסד:) הקשה, נהי אם נניח שישבי חוץ לארץ פטורים, מכל מקום מצוה גדולה היא לעלות ולראות, שהרי מעצרים

השלוש צביתם, יהי שלום בחילך. על כן שלחו ליה לרבי יהודה בן צתירא, 'שלם לך', הגם שלא עלית להראות בית ה', ותזכה למדת השלוש שנתצרכו בו האומרים בית ה' נלך, כי זודאי כוונתך לשמים, והראיה שהרי 'את צנציצין' ולא עלית לרגל, ואיך זכית שתהיה 'מאודתך' פרוסה צירושלים', אלא על כרחך שכוונתך לשמים לזכות הרצים, ולא יגרע ה' מנדיק חלקו, ותזכה לצרכת ירושלים, יהי שלום בחילך שלוה בארמנותיך.

ב"ל מוקם מוקטר ומוגש לשימו

עוד יש לומר בזה, כי הנה הצדיקים יכולים להמשיך השראת השכינה בכל מקום בעולם, והוא על דרך שאמר הכתוב (מלאכי א-יא) ובכל מקום מוקטר מוגש לשמו, ובגמרא (מנחות קי.) בכל מקום סלקא דעתך, ומשני אלו תלמידי חכמים העוסקים בתורה בכל מקום, מעלה אני עליהם כאילו מקטירים ומגישים לשמי ע"ש. ובחמס סופר (פ' ראה נו.) כתב לפרש, לא תוכל לאכול בשערך מעשר דגן וגו', כי אם לפני ה' אלקיך תאכלנו במקום אשר יצחר ה' (י"ז-יז), וברש"י לא תוכל לאכול, רבי יהושע בן קרחה אומר יכול אתה, אבל אינך ראוי ע"כ. והכוונה

(רש"י פ' וינא), שנשאר חלל בהעיר צינציצתו. על כן כדי לזכות את הרצים, ויתר על התעלותו שיוכל לזכות צבית ה', והיה חשוב לו זיכוי הרצים במקומו יותר מהתעלותו. ולא נשאר צביתו ח"ו מתוך זלוול מעלת עליית הרגל, ואדרבה ויתר על גודל מעלתה, רק בשביל כבודן של ישראל להעלותם צימני החג.

אמנם מאן מפים, מה היה סיבת כוונת רבי יהודה צמה שנשאר צביתו, על כן גלגל ה' על ידו זכות זה שיהרג הארמאה צירושלים, ויעשו את הפסח כהלכתו, ואם היה שום חטא צישיצתו צנציצין, לא היה מתגלגל זכות על ידי עזירה, אדרבה עזירה גוררת עזירה, אלא על כרחך שאין נדנדו עון צמה שנשאר צביתו, כי גלוי וידוע כלפי שמיא, שכוונתו הוא רק לזכות את הרצים, ובלצו פנימי צוער השתוקקותו להראות את ה' צציון.

והגדה הכתוב אומר (תהלים קכז-א) שמחתי באומרים לי בית ה' נלך וגו', שאלו שלום ירושלים ישליו אוהצין, יהי שלום בחילך שלוה בארמנותיך. הרי לנו כי הדורשים שלום ירושלים הם מתצרכים צמדת

שחולל להטיב מעשיך צאופן שיתקדשו כל המקומות, ונמנא מצד קדושה יכול אתה לאכול מעשר בשעריך, אלא שאיך רשאי, שגזרת הכתוב הוא לאכול במקום אשר יצחר ע"כ.

ובבזו כן להראות את פני ה', יראה כל זכורך את פני ה' אלקיך, זה יתכן צדקים בכל מקום, ורק אנשים פשוטים צריכין לעלות ולהגיע אל המקום אשר יצחר ה' אלקיך זו. אמנם כל זמן שמזוין לעלות לרגל, יכול אתה להראות את ה' גם בציתך אבל איך רשאי, אך רצי יהודה בן צתירא שהיה פטור מלעלות, ולא נשאר אללו רק הענין של לזכות להראות פני ה', זה היה יכול גם צנציצין. ומנינו כינא צזה צאמוראים (מעניית כא): דאצא אומנא הוה אחי ליה שלמא כל יומא ממתיבתא דרקיעא, ולאציי ממעלי שבתא למעלי שבתא, ולרצא ממעלי יומא דכפורי למעלי יומא דכפורי ע"ש. הרי שזכו לשלמא גם צהיותם צחון לארץ, כי כל מקום מוקטר מוגש לשמי.

ואיך מטריח עמך להתחייב צראה ולעלות, זהו לסימן כי שלם לך רצי יהודה, שאתה מתראה קדם צוראך גם בציתך, ואחי לך שלמא ממתיבתא דרקיע, דאין לומר שצאמת יש פגם צמה שאיך עולה לרגל, כי את צנציצין ומזודתך פרוסה לירושלים, ואם היה צזה גדוד חטא, לא היה מתגלגל על ידך זכות צזה צירושלים, ועל כרחך ששלם לך רצי יהודה, אתה מקבל שלמא משמיא גם שם, כי צכחך הגדול אתה ממשיך קדושת המקום למקומך.

ואצוי יש לומר צהא דאיתא צמשנה (יומא ע). ויום טוב היה עושה לאוהביו צשעה שינא צשלוס מן הקודש, דמנינו צשמעון הצדיק שאמר, צכל יום הכיפורים היה מזדמן לי זקן אחד לצוש לצנים ועטוף לצנים נכנס עמי ונא עמי וכו' (יומא לט). ואיתא צחוס' (מנחות קט): דשמא שכינה היתה ע"ש. ואם הכהן היה זוכה צששעה שינא מן הקודש קיבל שלמא משמיא, אז היה עושה יום טוב לאוהביו, וזהו שדייקו צשעה שינא 'צשלוס' מן הקודש.

להמשיך קדושת המקום גם לביתו

ובזה היה נראה לצאר, מה שאמר ה' ציצאית מצרים ד' לשונות

וזדו ששלחו לרצי יהודה בן צתירא, אם אתה יושב צחון לארץ,

של גאולה, והוצאתי אתכם מתחת סבלות מצרים וגו' (שמות ו-ו), והצאתי וגו', וגאלתי, ולקחתי, ומסיים והצאתי אתכם אל הארץ אשר נשאתי את ידי לתת אותה לאברהם ליצחק וליעקב, ונתתי אותה לכם מורשה. ואמרו צירושלמי (פסחים י"א) מנין לארבע כוסות בפסח, אמר רבי יוחנן כנגד ארבע גאולות ע"כ. ומצואר במפרשים דהא דנוהגין למזוג כוס של אליהו זליל פסח, כי הטעם שלא תיקנו כוס הודאה על והצאתי אתכם אל הארץ, כי צעוה"ר נתונים לנו בגלות, והארץ הוא צידי זרים, אך כאשר יצא אליהו לגאלינו, אז יתקיים ההודאה במילואה גם על והצאתי.

אמנם יש לומר כי דור המדבר היו צרום המעלה, וכדאיתא צוהר הק' (ח"ג כג.) דלא יהא כההוא דרא עד דרא דייחא מלכא משיחא וכו' ע"ש. וצודאי שזכו למדריגה זו, שהמשיכו קדושת ארץ ישראל למקומם, והיו חיים במדבר בארצא דארץ ישראל, ושפיר נתקיים זהם צענמם והצאתי אתכם אל הארץ וגו', אם כי לא דרכו על אדמתם הגשמי, מכל מקום הציאם אל פנימיות הארץ, שזכו לקדושתה שלא במקומה. ולכן אמר ה' ונתתי אותה לכם מורשה, שלמדריגה זו זכו רק הם, ולא צניהם אחריהם. ועל דרך זה היה גם צרבי יהודה צן צתירא, אם כי את צנציצין, מכל מקום היתה מצודתו פרוסה צירושלים, והמשיך השראת השכינה שבמקדש עד מקומו, וציתו צחוץ לארץ היה למקדש מעט.

והנה צאור החיים הק' תמה, הלא דצרי אל-ל עליון דצרו טהור הוא, כי יוצאי מצרים הם הנכנסים לארץ שאמר והצאתי אתכם אל הארץ, ולא מצינו שכן היה, אלא את צניהם הציא שמה, אצל כל דור יוצאי מצרים מצן עשרים שנה נפלו פגריהם במדבר ע"ש. ונראה דלכן קיים ה' ונתתי אותה לכם מורשה' וכתב בצעל הטורים דלא אמר 'ירושא', רמז שמורישין ולא יורשין (בצא צתרא קיט:), שלא יכנסו לארץ ע"כ.

ואורי צהיות כי אלל צדיקים צכל מקום מוקטר מוגש לשמי, היה להם לקדושי ישראל קדושת ארץ ישראל גם במצרים, ואין צריכין צפועל למעלת והצאתי אתכם אל הארץ. וכיון שזה לאו לכלי עלמא הוצרכה, על כן לא תיקנו כוס עבורו. ויש לומר דלכן נאמר, ונתתי אותה לכם מורשה,

מורישין ולא יורשין, כי ירושה לעצמם כבר זכו מקדם, וזה לא ניתן צירוסה לבניו אחריו, אלא כל צדיק זוכה לפי מדריגתו, אבל נתינת הארץ צפועל, זהו גם מורשה לאחרים.

עשיית המצות בשמחה ולא כמצות אנשים מלומדה

ואמר הכתוב, שמחתי צאומרים לי בית ה' נלך, עומדות היו רגלינו בשעריך ירושלים וגו' (תהלים קכז-א), כי דרך בני אדם שעושים מצות ה' כמצות אנשים מלומדה מרוב הרגל קיום מצות ה'. אבל עצודה האמיתית היא שיהיה צעיניך כל יום כחדשים, לעשותם מתוך שמחה וטוב לבב, ולא כדיוטגמא ישנה שאין אדם סופנה, אלא כחדשה שהכל רצין לקראתה (רש"י דברים ו-ו). וכאשר היו עולים לרגל בית ה', נתעלו שיהיה העבודה בהתחדשות מתוך קירוב ה' שזכו מקדושת המקום. ועל כן אמר, שמחתי צאומרים לי בית ה' נלך, כי שם זכינו אשר עומדות היו 'רגלינו', הרגילות שלנו צעודת ה' עמדה, אלא הם צעינינו בכל יום כחדשים. וקאמר שוב, כי שם עלו שצטים שצטי י-ה, שם נתעלו צמדריגתם השצטי י-ה, עד שנעשו 'עדות לישראל', מלשון ולא

שתו איש 'עדי' עליו (שמות לג-ד), שנעשו עדי ותכשיט להכלל ישראל, צמה שזכו להשיג שם.

הטירחא בדבר מצוה מזכך חומר הגוף

ואמר, שמחתי צאומרים לי בית ה' 'נלך', לא רק על ההשגה בצית ה' אנו שמחים, אלא גם על טורח ההליכה, שעלו ישראל לרגל מכל קצוי ארץ, צטלטולא דגברא, ימים ושצועות רבות, גם על זה הם שמחים, כי הטירחא צדצר מצוה מזכך את חומר הגוף, וההליכה עשה אותם לכלים שיוכלו לקבל אור השפע מצית ה', ולפוס צערא אגרא, וכמו שכתב צנועס אלימלך (פ' קדושים) שצריך האדם לייגע אצרו צמעשים טובים, וצוה יהיו האצרים מקודשים לצדיקות הצורא צ"ה ולעצודתו, ולמשל לעשות סוכה צידיו ממש, או לטחון החטים לפסח ע"ש. ולכן גם על מה שאומרים לי בית ה' 'נלך', על טורח ההליכה, אני גם כן שמח.

מצות תאכל במקום קדוש

וזדוה ההכנה גם צימינו אלה לטעום צהאור כי טוב של החג, צמה שהוא עמל ויגע לציעור החמץ מן הבית, ולעשות ההכנות להחג שעולה

צמקום קדוש (ויקרא ו-ט), שיכין את
עצמו קודם הפסח, לקדש ולטהר את
עצמו, להיות כלי מוכשר שיצא לתוכו
המנה צמקום קדוש ע"ש. ויש להכשיר
את הגוף שיוכל להלל ולהודות, כל
עצמותי תאמרנה ה' מי כמוכה ע"כ.

יתן ה' שנוכל לעשות ההכנות
הראויות לקראת היום טוב,
ואז נזכה שישפיע עלינו אור רב
מלמעלה צליל התקדש חג הפסח,
ונזכה להזהר ממשוהו חמץ, ולקיים
מצות היום צשמחה וצתענוג, ויתעורר
גם עלינו גאולת הגוף והנפש, וכימי
נחתנו ממצרים יראנו נפלאות צציאת
צן דוד צצ"ח.

צטורח רב, כי צזה מכשיר ומזכך את
גופו וחומריו להיות כלי לקבל אור
המועדות. ויסופר על צדיק אחד
שאמר, רצים צאים לשאול שאלות
שונות צענין הכשרת הכלים לפסח,
הכפות והמזלגות שהשתמשו צזהם כל
השנה. צריכין לצוא גם כן ולשאול,
איך אפשר להכשיר את הפה שדיצרו
צו כל השנה דיצורים אסורים של לשון
הרע ורכילות וסקר וליצנות ודצרים
צטלים, כדי שיוכל לומר צו צפסח
ההגדה, ולמסור אמונת אלקי עולם
לצניו. ולהכשיר הצני מעיים שיהיו
ראיים לקבל אכילת המנה והמרור
והאפיקומן, וכמו שפירש צתפארת
שלמה (לצנת הגדול) מצות תאכל

דרוש לשבת ערב פסח בכניסת החג

לומר הכוונה, כי הנה צית ה' צירושלים, מנחתו לשכנו תדרשו וצאת שמה (דברים יג-ה), והיו כל ישראל מתקבצים וצאים תמיד כל ימי השנה לירושלים. ומה גם במועדי קודש, אשר שלש פעמים בשנה יראה כל זכורך את פני ה' אלקיך במקום אשר יבחר (דברים טו-טז), וכל הצא לציית ה', הוֹרֵךְ לְלוֹן צירושלים, וכמו שנאמר (דברים טו-יז) ופנית בצקר והלכת לאהלִיך (סוכה מו.), על כן היא תמיד אוכלוסא רבא צירושלים.

ואף על פי כן מנינו במשנה (אבות ה-ה) שלא אמר אדם לחצירו, נר לי המקום שאלין צירושלים. ואמרו (אבות דרבי נתן לה-ה) שלא אמר אדם, לא מנצחתי מטה שאישן עליה צירושלים, ולא מנצחתי תנור לללות פסחים צירושלים ע"ש. וכל זה הייתה מחמת קדושת המקום, אשר מרוב קדושתו אין זה טבע, והיה המועט מחזיק את המרובה. - וכאשר נכנסו ישראל לעזרה, שהיה מקודש יותר מירושלים, היו עומדים נפופים ומשתחיים רווחים (אבות שס), שבשעת

אנו עומדים כעת ציוס השצ"ק לעת ערב, זמן של רעוא דרעוין, צאותה שעה שבזמן שצית המקדש היה קיים, היו מקריבין כעת הפסח בצית מקדשנו. סמוך ונראה לכניסת החג הק' של זמן חירותינו, אשר צראש כל מועדות נשאת פסח. יסופר על הרה"ק בעל אמרי חיים מויזניץ זי"ע שאמר פעם כשחל ערב פסח בשצ"ק, שעל שבת כזו אנו אומרים צהושענות, הושענא יושבת וממתנת עד כלות השבת, דלכאורה מי הוא עומד וממתין על זאת השבת. אך כשעומדים סמוך לחג הפסח, ונכנסים לצאת הכוכבים לאור גדול של ליל התקדש חג פסח, אז יושבת וממתנת עד כלות השבת, להתעלות כבר בקדושת החג ומנותיה של סיפור יציאת מצרים ואכילת מנה ומרור.

דוד המלך אומר, שמחתי באומרים לי צית ה' נלך, עומדות היו רגלינו בשעריך ירושלים, ירושלים הצנויה כעיר שחוצרה לה יחדיו וגו', כי שם עלו שבטים שבטי י-ה עדות לישראל להודות לשם ה' (תהלים קכג-א). ויש

מפני שאין שלהן וכו' ע"ש. דאם היה מתחלק ירושלים ליחידים, וכל אחד היה זוכה בחלק מן הארץ, הרי מי שאינו ראוי, היה משרה השראתו על אדמתו וציתו, ולא יוכל להחזיק מקומו את המרובה, ואז היה צר המקום לעולי רגלים. ועוד גם זאת, שמהיה זה לצו ולקלון לצני אדם, כי ציתו של ראובן מחזיק לאלפים, וציתו של שמעון מחזיק רק מתי מספר, והקצ"ה חס על כבודן של ישראל, על כן לא נתחלקה ירושלים ליחידים, אלא היא נחלת הכלל ישראל, אשר כולך יפה רעייתו ומוס אין צך (שיר ד-ו), וכמו שפירש הרה"ק המגיד ממעזריטש ז"ע מאמרם (ראש השנה כג:) מעולם לא ראתה חמה פגימתה של לצנה. כי אומות העולם מונין לחמה וישראל ללצנה (סוכה כט.), ואומות העולם אינם רואים מעולם פגם של לצנה היינו של ישראל, כי נגד האומות העולם, ישראל הם תמיד בשלימות, כי גם הפחות שב ישראל אינו צערך עמה ע"כ. וכיון שירושלים היא נחלת ואחוזת הכלל, לא יחול שום פגם על המקום, למנוע הקדושה מלהחזיק את המרובה.

ובדרשות חתם סופר (לשנה"ג רלו.) כתב, דבליל פסח זוכה כל

השתחוויה נעשה נס ומשתחווים צריח כל אחד רחוק מחצירו ד' אמות, כדי שלא ישמע חצירו כשהוא מתודה ומזכיר עונותיו. ואיתא במדרש רבה (בראשית ה-ו) ויאמר יהושע אל בני ישראל גשו הנה (יהושע ג-ט), רב הונא אומר זקפן צין שני כדי הארון ע"כ. וכל זה מטעם כי מקום הקדושה אינו מחזיק מקום בעולם הזה הגשמי.

וזדוה שאמר, שמחתי באומרים לי צית ה' נלך, אינני חושש שיהא לי צר המקום שם מרוב אנשיה, ולא יהא לי מטה ללון כראוי. וגם אינני חושש שצית ה' בעת שאתודה על חטאותי אבוא לידי ציון, שישמעו הידוי שלי, אלא שמחתי באומרים לי צית ה' נלך, כי מעולם לא אמר אדם צר לי המקום, ועומדים לפופים ומשתחווים רווחים. כי מקום קדוש מתפשט ומתרחב להחזיק את המרובה, וירושלים הצנויה כעיר שחוצרה לה יחדיו, שהתפשטה ירושלים כאילו עוד עיר הסמוכה לה נתחצרה עמה יחדיו, והיה המקום מחזיק את כולם צריח.

ובזה יש לומר בטעם הדבר, דסבירא ליה להאי תנא דלא נתחלקה ירושלים לשצטים, כמו שאמרו (מגילה כו.) דאין משכירין בתים צירושלים

לחובו המנהג במקום קדוש, ואז בחצר אוהל מועד יאכלוה, שיהיה המקום שהוא עתה פה כמו חצר אוהל מועד. וזה שאמר בתרגום יונתן צפ' יתרו (שמות יט-ד) ואשא אתכם על כנפי נשרים, כי בשעת עשיית הקרבן פסח במצרים היה העמוד ענן נושא אותם אל הר הצית לעשות שם הקרבן פסח, ואחר כך היה מחזירם למצרים, ומשם יצאו למחרת הפסח. כמו כן עתה באכילת מצה בכונה נכונה בקדושה ובטהרה, נתקפל בחינת ארץ ישראל תחתיו, ומקומו קדוש בצחינת חצר אוהל מועד. וזוה יש ליישב הפסוק צפ' צא (יג-ה) דכתיב והיה כי יצאך אל הארץ וכו' ועצדת את העבודה הזאת בחודש הזה דמשמע כי כל המצות הנוהגות בפסח הם דוקא בצירת הארץ, וזה תמוה הלא המה המצות התלוים בגוף, וגם במדבר נכטוו על קרבן פסח, וגם עתה בגלות נוהג חיוב אכילת מצה. אך לפי הנ"ל ניחא, כי גם עתה יכול לצא לאותו צחינת ארץ ישראל במקום שהוא עומד עתה, אם הוא אוכל בקדושה בהכנה הראויה.

ובתב עוד שם מקדושת הלילה הזאת, שהשי"ת כביכול מתדבק עם כל

צית ישראל להמשיך זה קדושת הארץ ומעלתה, להיות ציתו מקום מועט המחזיק את המרובה. ועוד גם זאת שיש זה קדושת המקדש, להשתלח ברכה במאכלו, על דרך שהיה בלחם הפנים, כהן שהגיעו כפול היה אוכל ושזע (יומא לט.). ולכן אומר בתחלת הסדר, אף על פי שלא היכנונו אלא לזרכינו, מכל מקום כל דכפין ייתי וייכול וכל דזריך ייתי ויפסת, ויהיה מספיק לכל הבאים, וכל ישראל יוצאים בפסח אחד (פסחים עח:), וגם דירתינו ומקום מושבנו לא יהיה לחוק לכל הבא, כי להיות עתה ציתנו מקום קידוש שמו הגדול וסיפור נפלאותיו, הרי הוא מעין ארץ הקדושה, כי עתידין צתי כנסיות וצתי מדרשות שצבזבל לקצוע בארץ ישראל (מגילה כט.), והיינו השתא הכא, לשנה הבאה תהיה הצית הזה קצוע בארץ ישראל ע"כ.

ובדברים האלה כתב גם כן בתפארת שלמה (לשנת הגדול) לצאר הכתוב, מצות תאכל במקום קדוש, בחצר אוהל מועד יאכלוה (ויקרא ו-ט), לרמוז צא שיכין את עצמו קודם פסח לקדש ולטהר את עצמו, להיות כלי מוכשר שיצא

חג, אני שמח כשחומרים לי שאחר התפלה כשהולכים לבתינו, אנו הולכים לבית ה', ועומדות יהיו רגלינו אז בשעריך ירושלים. אם כי אנו שוהים בחוץ לארץ, מכל מקום נמשך מעין קדושת הארץ לביתנו, וירושלים הצנויה נעשה כעיר שחוצרה לה יחדיו, שמתחברת אל צחי בני ישראל, ושורה בבתינו קדושה עזומה וזרכחה של ארעה דישראל.

ואמר כי שם עלו שבטים שבטי י-ה להודות לשם ה', ויש לומר על פי מה שכתב צבני יששכר (תמוז אב 3-7) בשם האר"י ז"ל, כי כאשר הקב"ה מאיר בעולם שם הו"ה צרוך הוא צלי שום לבושים והסתר פנים, אז מתגלה מדת הרחמים בעולם במלוא זיוה הודה והדרה כמו שכתוב (ישעיה 3-ה) צית יעקב לכו ונלכה באור הו"ה. אבל ח"ו צעת הדין וההסתר פנים מסתתר השם הו"ה צ"ה בג' לבושים שהם, א) אותיות הקודמות לשם הו"ה שהוא שם טדה"ד בגימטריא כ"ב. ב) אותיות המאחרות שאחרי שם הו"ה שהוא שם כוז"ו בגימטריא ל"ט. ג) חילופי אותיות שם הו"ה בא"ת צ"ש שהוא שם מצפ"ן בגימטריא ש'. ולכן צימי

אחד ואחד מישראל, כמו שכתוב (שמות יא-ה) כחצות הלילה אני יוצא בחוך מצרים, כי בכל חצות לילה השי"ת נכנס בגן עדן להשתעשע שם עם הצדיקים (וזה"ק ח"ב לו:), וכמו שכתוב צוה"ק (ח"ב קלו) על הפסוק (אסתר ז-ח) והמלך שב מגינת הציטון, אך צלילה זאת אינו נכנס לגן עדן, רק בחוך בני ישראל העושים רצונו במצות הנהוגים צלילה זאת באכילת מצה וסיפור יציאת מצרים עכ"ל"ק.

ובליל פסח בגאולתן של ישראל נאמר, ויוציאו ה' ממצרים וגו' וצמורה גדול (דברים כו-ח), ודרשו (בהגדה) וצמורה גדול זו גילוי שכינה. ומדה זו מתעורר בכל ליל פסח, שיש בכל צית ישראל השראה של גילוי השכינה. וקוצ"ה כניש לכל פמליא דיליה, ואמר להון, זילו ושמעו ספורה דשבחא דילי דקא משתעו צני וחדאן צפורקני (וזה"ק ח"ב מ:). ואם כן כל צית ישראל צליל פסח יש צו קדושה של גילוי שכינה, שהקב"ה בא ומשתעשע שם עם ישראל, ונמשך בתוכה קדושת ארץ ישראל וקדושת המקדש, בחצר אהל מועד יאכלוהו. ויש לומר דעל זה רמז, שמחתי באומרים לי צית ה' נלך, קאי על ליל התקדש

מעלת יום ט"ו צ"ה, יום שהותרו
 השבטים לצ"ח זה צ"ה. והענין הוא כי
 צימי צין המזכיר מסתתר שם הו"ה
 צ"ה צ"ה צ"ה לצושים ט"ה"ד כו"ו מצ"ח
 שמספרם שבטים, אמנם כאשר מגיע
 ט"ו צ"ה שמתקיים הדינים של ימי
 צין המזכיר, אז מתגלה שם הו"ה
 צ"ה צ"ה צ"ה לצושים שמסתירים אותו.
 וזה הפירוש יום שהותרו השבטים,
 שבטים צגימטריא שס"ח כמספר ג'
 שמות הלבושים, וצ"ח זה הותרו
 שמות אלו שמספרם שבטים מלהיות
 לזושים ומסתירים הארת שם הו"ה
 צ"ה, כדי לצ"ח זה צ"ה, ז"ה צ"ה
 צגימטריא כ"ו כמספר שם הו"ה
 שמתגלה צ"ח זה צ"ח שום לצ"ח
 והסתר פנים עכ"ה"ק. וזה הושענא
 עלית שבטים, הכוונה שאנו מתפללים
 שג' שמות הלבושים שמספרם שבטים
 המסתירים גילוי האור של שם הו"ה,
 יתעלו ויתנשאו עד שיתגלה הארת שם
 הו"ה צ"ה התגלות מלכותו ית"ש
 בגלוי ולא בהסתר ודפח"ת.

וז"ה הענין שהוציאנו ה' ממזכיר
 בגילוי שכינה, שהשם הו"ה
 היה מאיר צ"ח לצושים, ולכן יתה
 התגלות מדת הרחמים צמילואה. -
 ודבר זה מתעורר בכל שנה ושנה צ"ח

צין המזכיר שהם ימים של דין
 והסתר פנים, צ"ח לכוון צ"ח ג'
 צרכות ראשונות משמונה עשרה ג'
 חילופי שם הו"ה המזכיר, צרכות
 מגן אצרה שם ט"ה"ד, צרכות מחיה
 הממים שם כו"ו, וצרכות הא-ל
 הקדוש שם מצ"ח עכ"ה"ק.

ובתב על זה הצני יששכר, שלעתיד
 לצ"ח צעת הגאולה יתגלה שם
 הו"ה צ"ה צ"ח הלבושים, וכמו שאמר
 הנביא (ישעיה ל-כ) ולא יכנף עוד
 מוריך [לא יתכסה ממך צכנף צגדיו
 כלומר לא יסתיר ממך פניו] והיו
 עיניך רואות את מוריך. והכוונה שלא
 יסתתר שם הו"ה צ"ה צכנף צגדיו
 שהם ג' לזושי שם הו"ה, אלא והיו
 עיניך רואות את מוריך, גילוי שם
 הו"ה צ"ח שום התלבושות, וכמו שכתוב
 (ישעיה נ-ח) כי עין צעין יראו צש"ח
 הו"ה צ"ח. ועיני עוד צאמרי יוסף (פ'
 ויגש צ"ח רכב).

ובתב צספר אור מלא (חלק השמועות
 צ"ח ק"צ). לפרש מה שאנו
 מתפללים צנוסח הושענות, הושענא
 עלית שבטים, על פי מה שפירש
 הרה"ק רצי משה מראזודאו ז"ע
 מאמר חז"ל (מענית ל:) צענין גדל

חיי אבותינו צמנרים. ואכילת מצה הוא על שם החירות, שחס רחמנא עלן, ולא הספיק צנקס של אבותינו להחמיץ, עד שנגלה עליהם מלך מלכי המלכים הקב"ה וגאלם. ואם כן למה יש לדקדק לחזור על המרור ששמו חסא, דחס רחמנא עלן. וגם מה שעיקר המצוה הוא צאותו מין שתחלתו מתוק דייקא.

ויש לומר, כי צאמת מאתו לא תצא הרעות, ויש לכל אדם להאמין דכל מה דעציד רחמנא לטב עציד, וכידוע דקישוי השיעבוד צמנרים השלים הזמן, שהגזירה היתה ועצדום ועינו אותם ארבע מאות שנה (בראשית טו-יג), והם יצאו קודם הזמן. ואם כן מה שהציא עליהם ה' קישוי השיעבוד, היתה זכוונה מכוננת מתחלה לטובתם, וסוף מעשה במחשבה תחלה, מה שיצאו קודם הזמן, עלה במחשבה מתחלה לפניו ית"ש. ולכן המרור שרומז על וימררו את חייהם, תחלתו רך ומתוק, להורות שתחלת המחשבה בזה היתה לטובתם. וכיון שחס רחמנא עלן שלא נטמע זין המנרים, להיות משוקעים בני שערי טומאה, על כן הציא עלינו המרור, שנוכל לצאת קודם הזמן, ולכן מצותו צאותו מין שנקראת

פסת, שאור ה' מאיר בלי שום לבוש, ומדת הרחמים ממלא כל בית ישראל. ולכן שמחתי בצומרים לי בית הוי"ה נלך, שהבית שלנו הוא מלא אור ה' זליל זה, ושם עלו שבטי"ם, שמות של הלבזשים המסתירים אור ה', המה מתעלים ומתנשאים, עד שמאיר בהם אור ה'. וקאמר איזה שבטים מתעלים, שבטי י-ה, השבטים שנעשו מהשם הוי"ה, להודות לשם הוי"ה, שנוכל להודות ולהלל על הטוב והחסד ומדת הרחמים החופפת עלינו.

והגדה מצות היום הוא באכילת מרור, וכמו שנאמר (שמות יב-ח) ומצות על מרורים יאכלוהו. ובגמרא (פסחים לט.) אמר רב אושעיא מצוה בחזרת. ואמר רבא מאי חזרת, חסא. מאי חסא [מאי טעמא קריין ליה חסא], דחס רחמנא עליון. ואמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן, למה נמשלו מנרים כמרור, [דכתיב (שמות א-ד) וימררו את חייהם], לומר לך מה מרור זה שתחלתו רך וסופו קשה, אף מנרים תחלתן רכה [בתחלה נשתעבדו להן על ידי שכר שהיו שוכרין אותן], וסופן קשה ע"ש. ויש להבין, הרי מרור זה שאנו אוכלין על שום מה, על שום שמררו המנרים את

חסא, כי המרור היתה צשזיל שחם עלן.

ובצורתו 'במזרת', לחזור ולשנן זאת לעולם, כי המרירות וקישוי החיים שכל אחד מאתנו עובר, אין זה הסתר פנים ח"ו, ואין זה רעה לתכלית הרעה, אלא הכל הוא לטובתינו, למרק חטא ועון וכו', כפי מה שמשגי החכמה העליונה, ובכל מרור יש חסא, משום דחס רחמנא עלן, בהמרור עצמו טמון חסד ה' שחס עלן, וכאשר עלתה המרור במחשבה תחלה להביאו על האדם, היתה תחלתו מתוק, לטובתו האמיתית והנצחי.

ובלידה הזה מאיר אור גדול של אמונה טהורה, שזאת היתה עולם ההתגלות ציציאת מצרים, להראות לכל שיש צורא להעולם, מנהיג ומשגיח על עולמו, ושלטו בו כרצונו. והמצה הוא מיכלא דמהימנותא (זוה"ק ח"ב קפג:), ללעוס ולבלוע זאת בקרבנו, ולעשות מזה הדם והבשר שלנו, להיות נגד עינינו תמיד אשר ה' עמנו בכל עת, גם בהיותו במנוקה ובעינו, לא עוזב ה' אותנו לרגע.

וזדו מנות השמחה שנצטוינו בהשגשג רגלים, אשר נתן ה' לנו

מועדים לשמחה חגים וזמנים לששון, כי חסרון השמחה צאדם הוא רק מחמת הדברים שחושב שחסרים לו. אבל צמועדי ה' שמתגלה אור גדול של התגלות השכינה, אז כל אחד מתעלה, ומכיר צאמת שכל מאורעותיו הם מהשגחת ה' עליו, האב הרחמן, שאין לנו השגה בגודל טובו ורחמנותו, ומשיג כי ה' עושה לי כל רכבי, ומה שחסר לו, הוא משום שזהו צאמת טובתו האמיתית, וצוה מתמלא שמחה יתירה, שיש לו הכל.

וגראה דעל זה הכתוב אומר, וידעת היום והשבות אל לבצך כי ה' הוא האלקים צשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד (דברים ד-לט). והכוונה יש לומר, כי יום יציאת מצרים לא היה זה לילה אלא יום לצד, וכדאיתא בצוהר הק' (ח"ב לח). דהוה נהיר האי ליליא כיומא דתקופת תמוז, וציום הזה ראו כולם, כי יש לעולם צורא מנהיג ומחדש ומשגיח, ומשדד כל המערכת שמים וארץ כרצונו. וזהו שאמר וידעת 'היום', תצונן ותדבק עצמך 'בהיום', צאותו יום הידוע שאין בו אלא יום ולא לילה, שהוא יומא דפסחא, והשבות אל לבצך ציום ההוא, חג האמונה, כי ה' הוא האלקים צשמים ממעל ועל

דברי

בניסת החג

תורה

לה

הארץ מתחת, שיאיר אלך האמונה אני כריך עוד דבר זה, ועוד דבר זה,
הטהורה בזה, ואז 'אין עוד', תהיה הב הב, אלא תהא שמח בכל מה שה'
שמח תמיד בחלקך, ולא תצפה לעוד, נותן ומשפיע לך לטובה.

בלייל סדר של פסח

פני המלך בקודש הקדשים לבוש צבגדי לבן, כן אכחנו היום רואים פני המלך, ולכן המנהג ללבוש צבג לבן.

*

יחזק. יש לומר בטעם שזבדין המנהג האמצעיית דייקא, כי הג' מלות הם כנגד השלשה מצות, שבזכותם יצאו ממצרים, וכמו שאמר הכתוב (שמות 3-כד) וישמע אלקים את את נאקתם, ויזכור אלקים את את צרימו את את צברהם את את יחזק ואת יעקב. ולכן לוקחין ג' מלות, שהמנהג רומזת על החירות, שלא הספיק צדיקת מצותינו להחמיץ עד שנגלה עליהם מלך מלכי המלכים הקב"ה וגאלם, וזה היה בזכות השלשת מצות. - והנה גזירת הגלות היתה, ועצדום וענו ארתם ארבע מאות שנה (צראשית טו-ד), ולא השלימו הזמן, אלא היו שם רד"ו שנים, קצת יותר ממחציתו. ולכן הלחם עוני שזבדין אותה לשמים, וחלק אחד גדול יותר מחצירו, לרמוז שלא השלימו מגזירת הגלות אלא קצת יותר ממחציתו, ונגלה עליהם הקב"ה וגאלם.

מנהג ישראל תורה ללבוש הקיפול בלייל פסח. ובהגדה מהר"ל מפראג כתב, שהוא כדמיון הכהן גדול שמשמש ציוס הכפורים לפני ולפנים צבגדי לבן ע"כ. ויש בזה עוד, לפי מה שכתב בתפארת שלמה (לשנה"ג) על הכתוב, מצות תאכל במקום קדוש צחצר אהל מועד יאכלוהו (ויקרא ו-ט), כי הזוכה לאכול המנהג בקדושה, ממשיך צביתו קדושת ארץ ישראל, ומצות תאכל במקום קדוש. ועוד גם זאת שממשיך צביתו קדושת המקדש, וצחצר אהל מועד יאכלוהו. וציליל פסח צחצות הלילה, השעה שנכנס לגן עדן ומשתעשע עם הצדיקים, הוא יורד למטה צבתי צית ישראל ומשתעשע עמהם (והארכנו בזה לעיל צדוש לליל פסח). ואם כן כל צית ישראל הוא מקום שהשכינה מתגורר צליל זה.

וביזן דהמשרתים פני ה' למעלה, הרואים את המלך, הם מלובשים צבגדי לבן, וכמו שנאמר לצושיה כתלג חור (דניאל ז-ט), ולכן גם הכהן הגדול צשעה שנכנס להראות

שיצאו אחר רד"ו שנה, וזאת הייתה בזכותו של יצחק שאמר פלגא עלי. והנה שנותיו של יצחק היו מאת שנה ושמונים שנה (בראשית לה-כח). וכרפ"ס עולה בגמטריא ש"ס, ומחציתו עולה ק"פ כנגד שנותיו של יצחק, וזהו כרפ"ס יח"ך, שיצחק אבינו ששנותיו הם כמספר החצי של כרפ"ס, בזכותו ומליצתו יצאו ממזרים קודם הזמן.

*

בזוהר הק"י (ח"ב ב): ואודאן ליה על עמא קדישא דאית ליה בארעא דחדאן בחדוה דפורקנא דמאריהון. ויש לומר דאמרו חז"ל (סנהדרין לח.) בשעה שצקש הקצ"ה לבראות את האדם, קרא כח אחד של מלאכי השרת אמר להם ר'נוכס (בראשית א-כ) נעשה אדם בצלמנו, אמרו לפניו רבש"ע מה מעשיו, אמר להם כך וכך מעשיו, אמרו לפניו רבש"ע (תהלים ח-ה) מה אנוש כי תזכרנו וצן אדם כי תפקדנו. הושיט אלצעו הקטנה ציניהם ושרפם, וכן כת שניה. כת שלישיית אמרה לפניו, רבש"ע ראשונים שאמרו לפניך מה הועילו, כל העולם כולו שלך הוא, כל מה שאתה רוצה לעשות בעולמך עשה. כיון שהגיע לאנשי דור המבול ואנשי

ויש לומר דזה היה צמליצתו של יצחק אבינו, שאמרו חז"ל (שבת פט.). דלעתיד יאמר יצחק להקצ"ה, אם אתה סובל את כולם מוטב, ואם לאו פלגא עלי ופלגא עלך, ואם תאמר כולו עלי, הא קריצית נפשי קמך, פתחו ואמרו (ישעיה סג-טו) כי אתה אבינו, כי אצרהם לא ידענו וישראל לא יכירו וכו' ע"ש. וכיון שיצחק נטל על עצמו פלגא, על כן יצאו בני ישראל במחצית הזמן. וזה נרמז גם בשמו של יצחק, שהכתוב קורא אותו גם בשם ישח"ק, אשר כרת את אצרהם ושבעתו ליצחק (תהלים קה-ט), אשר ההפרש ציניהם עולה מספר ר"י, כמספר השנים שהיו ישראל צמזרים, כי שאר גזירת השיעבוד לקח יצחק על עצמו.

ולבן שוצרין המנה האמנעית, שמכוון נגד יצחק, ואין שוצרין אותו במכוון, אלא חלק אחד גדול יותר, להורות כי יצחק צמליצתו שאומר פלגא עלי, בזכותו נגאלו ישראל קודם השלמת הזמן, ויצאו במחציתו אחר ר"י שנה. — ויש לומר בזה רמז, 'כרפס יחך', כי הכרפס רומזת על השיעבוד של ס' רבוא צפרך, אצל יחך, לא השלימו הזמן שם צמזרים, אלא יחך,

לחצירו, הרי זה נקרא הודאה, (וכמו שאמרו מודים חכמים לרבי מאיר). ולכן זליל פסח שהכה ה' את המזרים בצלצעו, וצני ישראל מספרים ציניאת מזרים, ומשצחין ומפארין את צוראם, אז המלאכים מודים לדברי ה' שיפה עשה בצריאת האדם. וזהו שאמרו ואודאן ליה על עמא קדישא דאית ליה צארעא, שמתחלה אמרו מה אנוש כי תזכרנו, גוש עפר קרוץ מחומר מה חשיבותו שיצרא. אצל כעת צוראם גודל מעלתן של ישראל, מודים הם על עמא קדישא דאית ליה צארעא.

*

בזוהר הקי' (ח"ב מ:) בגין דאינון מליין סלקין וכל פמליא דלעילא מתבנשין וחמאן לון, ואודאן בלהו לקוב"ה, ואסתלק יקריה עלייהו עילא ותתא. ולכאורה לריך ציאר, הא אמר מתחלה, דקוצ"ה כניש לכל פמליא דליה, ואמר לון זילו ושמעו ספורא דשצחא דילי וכו', וכלהו מתכנשין ואתיין ומתחצרין צהדייהו דישראל ושמעו ספורא דשצחא וכו', ואם כן ראו ושמעו כבר הכל למטה צצתי צני ישראל, ולמה קאמר דאינטריך צר נש לפרסומי ניסא צגין דאינון מליין סלקין.

דור הפלגה שמעשיהם מקולקלים, אמרו לפניו רצ"ע לא יפה אמרו ראשונים לפניך. אמר להם (ישעיה מו-ד) ועד זקנה אני הוא ועד שיבה אני אסבול וגו' ע"ש.

ויש לומר צטעם שהושיט אצבעו דייקא ושרפם, כי הטעם שההנהגה העליונה עלה צדעתה לצרוא את האדם, משום שעלה לפניו ית"ש הנחת רוח שיהיה לו מעצודת ישראל צהויאיו אותם מארך מזרים, שיכירו כולם את כבוד ה' מהנסים והנפלאות שעשה צמזרים, שהכה אותם ה' בצלצעו, וכמו שנאמר (שמות ח-טו) אצבע אלקים הוא. ולכן הושיט אצבעו שעתיד צו להכות את המזרים, ושרפם למלאכים שאמרו שלא יצרא האדם, שציניאת מזרים יקבלו את התורה, צהויאך את העם ממזרים תעצדון את האלקים (שם ג-ב), וריח ניחוח ממנותיהם עלה לפניו ית"ש. ואז התגלה להם ה' כוקן מלא רחמים (רש"י שמות כ-ב), ועל כן הזכיר להם הכתוב, ועד זקנה אני הוא.

והנה כאשר יש ויכוח צין שני צני אדם, וצסופו נכנע אחד

מתכנשין שנית ואודאן כלהו לקוצ"ה,
ואסתלק יקריה עלייהו עילא ותמא,
שהמנות דלתמא הגיעו גם לעילא,
שעשאוהו דחילו ורחימו דפרחית
לעילא, ואז מתעלה כבוד ה' ביתר
שאת.

*

ואפילו כולנו חכמים כולנו נבונים
כולנו יודעים את התורה,
מצוה עלינו לספר ביציאת מצרים,
ובל המרבה לספר ביציאת מצרים
הרי זה משובח, מעשה ברבי
אליעזר וכו'. ונראה כי מנות תלמוד
תורה חשובה יותר מכל המנות,
ותלמוד תורה כנגד כולן (פאה א-א).
ואם כן חכמים ונבונים היודעים את
התורה, אין להם לבטל זמנם בסיפור
יציאת מצרים אלא בלימוד התורה.
ואם כי צמנה שאי אפשר לעשותה
על ידי אחרים צריכין לבטל תורה
עבור קיום המצוה (מועד קטן ט.), אבל
להרבות בסיפור יציאת מצרים, אחר
שכבר יצא חיוב מצותו, ואין צו אלא
הידור מצוה, אולי תלמוד תורה
חשובה יותר. ולכן אמר אפילו כולנו
חכמים כולנו נבונים כולנו יודעים את
התורה, מנה עלינו לספר ביציאת
מצרים, ולא רק דיבורים אחדים כפי

ויש לומר דרחמנא ליבא צעי, ועיקר
חשיבות העבודה הוא רק בלב
טהור, בלתי לה' לבדו, בלי שום
פניות. ורק ה' יראה ללבב, להכיר
עומק כוונת מעשי האדם, וגם
המלאכים אינם יודעים מחשבת בני
אדם (עיין בזה בפרדס יוסף פ' בא אות
א), ואין הם מכירים אם הדברים
נעשים בלתי לה' לבדו. אמנם גם הם
יכולים לזרר זאת, דהרי אמרו חז"ל
(תיקוני זוהר תיקון כה): דמנוה דלאו
איהו דחילו ורחימו לא פרחית
לעילא, כי האהבה והיראה הם
הגדפין שמעלים המנות למעלה.
וכאשר רואים שהמלין הללו של יציאת
מצרים סלקין לעילא, מתזרר להם
שהסיפור אינה רק בחינוכיות, אלא
לצבות ישראל מלאים באהבת ה'
ויראתו צעת סיפור הדברים. ולכן
הגם שירדין המלאכים למטה ושומעין
ספורה דשבחא, ואודן ליה לקוצ"ה,
מכל מקום לא נתזרר להם מהו
פנימיותם של ישראל בזה, ואם כי גם
המעשה שלהם יפה ונאה מאד, אבל
העיקר רחמנא לבא צעי. אמנם
כשחוזרין המלאכים למעלה, ורואין
דאינון מלין סלקין, שמנות הללו פרחו
לעילא, ומזה מתזרר להם פנימיות
לצבם של ישראל בהודה ותפארתה, אז

מקום היו מספרים צינחת מצרים כל אותה הלילה.

*

וחכמים אומרים ימי חיך העולם הזה, כל ימי חיך להביא לימות המשיח (ברכות יב:). ויש לומר בזה טעם דלא תיקנו צרכה על מצות סיפור יציאת מצרים, וכבר ביארו בזה הראשונים. דהנה בגמרא (שם יג.) איתא, אמר להם בן זומא לחכמים, וכי מזכירים יציאת מצרים לימות המשיח, והלא כבר נאמר (ירמיה כג-ו) הנה ימים באים נאם ה', ולא יאמרו עוד חי ה' אשר העלה את בני ישראל מארץ מצרים, כי אם חי ה' אשר העלה ואשר הביא את זרע בית ישראל מארץ כפונה ומכל הארצות אשר הדחתים שם. אמרו לו, לא שתעקר יציאת מצרים ממקומה, אלא שתהא שעבוד גליות עיקר, ויציאת מצרים טפל לו ע"כ. ואם כן לימות המשיח לא יוכלו לצרף על סיפור יציאת מצרים, שהוא רק הטפל, כי בכל צרכה מצרכין על העיקר ופותר את הטפלה (ברכות מד:), ולכן מעיקרא לא תיקנו צרכה על מצוה זו, שיצטרכו לעמיד לשנות את נוסחתה. - ואולי זהו הרמז בצמיכות 'כרפס יתן מגיד',

הכרח לורך קיום המצוה, אלא גם אצלם כל המרצה לספר יציאת מצרים הרי זה משוּבָח.

ויש לומר הטעם, כי חשיבות לימוד התורה הוא רק בעושהו לשמה, והלומד שלא לשמה מוטב לו שלא נצרא (ברכות יז:), וכל החיוב צלימוד שלא לשמה הוא רק שמתוך שלא לשמה יבא לשמה (פסחים נ:). ולכן כל מצוה סגולתו להביא את האדם להכיר ביותר גדול הדר צוראו וקונו, אין צקיומו משום ציטול תורה אלא זהו קיום התורה, לחזק אמונתו בה' כדי שתהא תורתו לשמה. ומצות סיפור יציאת מצרים צליל פסח סגולתו לחזק אמונת האדם צאלקי עולם, צהצבוננו כי יש מנהיג לעולם, מנהיגו ומחדשו ומשגיח עליו, ולכן גם תלמידי חכמים יש להם לצטל מתורתם עבור סיפור יציאת מצרים, כי כל המרצה לספר ציציאת מצרים הרי זה משוּבָח, נעשה הוא צעצמו משוּבָח, אמונתו טהורה יותר, אהצתו לה' מתגצרת, ולהט צאש שלהצת דציקות קונו, וצוה יתעלה שוב תורתו שתהא תורה לשמה. ועל זה הביא מעשה רב, מהתנאים הקדושים, אם כי ידעו את התורה, וחשו על ציטול התורה, מכל

ולהלהיז את לבצו צאמונת אומן. וזוה
 שדברה תורה כנגד כל הארבעה צנים,
 ניתן כח מלמעלה שיוכל האצ לדבר
 לכולם, ויהיו דברים היוצאים מן הלצ
 נכנסים אל הלצ. והנה הכל צידי
 שמים חוץ מיראת שמים שנאמר
 (דברים י"ב) ועתה ישראל מה ה'
 אלקיך שאל מעמך כי אם ליראה
 (זרכות לג.). ואמרו (מדה טו:) מלאך
 הממונה על ההריון נוטל טפה
 ומעמידה לפני הקצ"ה, ואומר לפניו
 רצש"ע טפה זו מה תהא עליה, גבור
 או חלש, חכם או טפש, עשיר או
 עני, ואילו רשע או נדיק לא קאמר
 ע"ש. ואם כן ידעו ישראל שצגוי גדול
 ככוכבי השמים יהיו גם רשעים, זראת
 נדיקים וזראת רשעים (סוטה כב.), ואין
 זה תחת יד האצות למנוע. וחזקיהו
 המלך אמר שראה שיהיו לו צנין דלא
 מעלי, והוא מכבשי דרחמנא (זרכות י.).
 אמנם כאשר שמעו שהתורה נתנה
 פרשה מיוחדת לצן הרשע, שגם אליו
 יכולים לדבר זלילה זה, וגם הוא
 כאשר ישמע דברים כדרכונות, שאילו
 היה שם לא היה נגאל, יעשו
 הדיצורים עליו רושם, ויקוד העם
 וישתחוו, על צשורת הצנים, שיותן
 להם כח מן השמים להשפיע גם על
 הצנים הפחותים.

כי הכרפס רומז על השיעצוד של
 מצרים, ס' פרך, ועל זה צא מגיד,
 לספר בגאולתן של ישראל ממצרים,
 אצל מגיד זה הוא רק מחנית
 הסיפור, כי לעמיד שיעצוד גליות
 עיקר ויציאת מצרים טפל לו.

*

רשע מזה הוא אומר, מזה העבודה
הזאת לכם וכו'. ומקורו צמה
 שכתוב בתורה (שמות יב-יג) והיה כי
 יאמרו אליכם צנים מה העבודה
 הזאת לכם, ואמרתם זבח פסח הוא
 לה' וגו'. ומסיים עלה קרא, ויקוד
 העם וישתחוו. וזרש"י על צשורת
 הגאולה וציאת הארץ וצשורת הצנים
 שיהיו להם ע"כ. והקשו המפרשים, וכי
 חששו ישראל שאומה שלימה לא יהיה
 להם צנים, עד שהשתחוו על הצשורה
 הטובה שיהיה להם צנים. ועוד הרי
 פרשה זו נאמרה על צן הרשע ששאל
 מה העבודה הזאת, ומהו הצשורה
 הטובה בצשורת צנים כאלו.

וגראה כי נגד ארבעה צנים דברה
 תורה, אחד חכם ואחד רשע
 ואחד תם ואחד שאינו יודע לשאול,
 שזליל פסח יורד הארה למטה לכל
 אצ למנא פתח לדבר עם הצן,

הגזירה, שאמר וגם את הגוי אשר יעבדו דן אנכי (שם), שידין את הגוי ההוא לא רק על הצער והעינוי של בני ישראל, אלא הגוי אשר יעבדו דן אנכי, שאדון אותם על מה שאנכי גם כן מטעם צרתי שעבדום, שגם על מה שציערו אותי ית"ש גם כן ידון אותם.

והנה הגזירה היתה על ארבע מאות שנה, אבל לא השלימו כולה, אלא חסר ממנו מנין ק"ך שנה, 'הקדוש צרוך הוא חשב את הק"ך', מספר השנים הללו הוא על חשבוננו של הקצ"ה, אשר צער השכינה השלים את הזמן. והקצ"ה שומר הצטחתו שאמר לאברהם אבינו, ועבדום וענו אותם ארבע מאות שנה, אבל הוסיף וגם את הגוי אשר יעבדו דן אנכי, שידין אותם גם על צירוף צערו של עצמו כציוכל, וצוה חשב מספר ק"ך על חשבוננו, וגאלם לפני השלמת הזמן.

*

והיא שעמדה לאבותינו ולנו וכו'. כי ה' אמר לאברהם, ידע תדע כי גר יהיה זרעך בארץ לא להם (בראשית טו-ד), והיינו שהצטיחו צוה

*

ברוך שומר הבטחתו לישראל, ברוך הוא, שהקדוש ברוך הוא חשב את הקיץ לעשות כמה שאמר לאברהם אבינו וגו'. ויש לומר כי בני ישראל לא השלימו את הזמן של ועבדום וענו אותם ארבע מאות שנה (בראשית טו-ד). ופירשו כי צער השכינה השלים הזמן, כי עמו אנכי צרתי (תהלים נא-טו), וצומן שאדם מישראל בצער שכינה מה לשון אומרת, קלני מראשי קלני מזרועי (תהלים טו:), ואמרו (מגילה כט.) גלו למצרים גלה שכינה עמהם ע"ש. וזה עולה עם מה שדיברנו למעלה, כי יצחק אמר לה' פלגא עלך (שבת פט.), שהשכינה בצער, וסובל עונותיהם של ישראל.

ויש לבאר עוד, כי כל ישראל צוּכרו אשר ה' עמו גם כן צרתי זו, והוא כציוכל מטעם צרתי השיעבוד, הרי היה העינוי שלו ככפליים, חדא מצער עצמו שעובד צעודת הפרך, שנית נתענה מהכאב שהיה לו מצער השכינה, וצוה השלימו הארבע מאות שנה צמחית הזמן, כי נתענו בכל יום ככפליים. וזה נרמז בדברי ה' בתחלת

וזדוהו צרוך שומר הצטחמו לישראל, שהיה שומר על ההצטחה, שלא יטמעו צין המזרים, אלא ישרו לגוי קדוש גם שם, כמו שאמר לאצרהם, ידוע תדע כי 'גר יהיה זרעך', שתמיד יהיו שם כגרים, 'צאריך לא להם', שירגישו תמיד שאין זה האריך שלהם, ואין רוצים שום שייכות עם האריך ההוא. ועל זה סיים, והיא שעמדה לאצותינו ולנו, שדבר זה להיות מצויינים, ולהיות כגרים צין עמי האריך, ולהרגיש תמיד שאין זה מקומינו, והוא אריך לא להם, דבר זה עמדה לאצותינו ולנו, שלא אחד בלבד עמד עלינו לכלותינו, אלא שצכל דור ודור עומדים עלינו, וצכות זה הקצ"ה מצילנו מידם.

*

צפון. יש לומר בטעם שהאפיקומן נרמו בצפון, כי צאמת לדיקים זוכים לאכול צליל זה מהקרצן פסח ממש, וכמו שכתב בהגדת דברי חיים שאמר, שאליהו מקריצ קרצן פסח, וממנה עליהם לדיקי הדור, ומציא להם חתיכת קרצן פסח, וממשיך להם אורחא דירושלים, וטומאה נדחה בצבור, ולא רק פסח צרוחניות, אלא בגשמיות, א שטיק קרצן פסח ע"ש. ואם קן

גם קן שלא יתערבו ישראל עם מזרים, ויהיו נחשבים תמיד צעיני עזמם לגרים צאריך נכריה, שמשתוקק כל רגע לצאת כי אין שם מקומו, ואינו רוצה להתערב עם יושביה. ולא ירד יעקב להשתקע צמזרים אלא לגור שם, אם כי ידע שזה התחלת הגזירה להיות שם ארבע מאות שנה, מכל מקום אינו יורד להתישב שם, אלא להיות כמו גר, ותמיד ירגישו שזה אריך לא להם, אין להם שייכות לאריך ההוא וליושביה ולמנהגיה. והיו ישראל מצויינים שם, צסם לשון ומלבוש, להיות מוצדלים מהם צכל דבר, שלא יוכלו להתערב עמהם.

ודבר זה עמדה להם שלא נטמעו שם בצומאח מזרים, אלא היתה יהודה לקדשו ישראל ממשלותיו. וכמו שפירש הרה"ק מוהר"י מצעלוא זי"ע, ואלה שמות צני ישראל הצאים מצרימה (שמות א-ה), שהיו תמיד צצחי 'הצאים', כאילו עתה צאו, ורוצים ומשתוקקים לצאת. וזהו מאמר הכתוב (ישעיה כו-ו) הצאים ישרש יעקב יניך ופרח ישראל, שיעקב אצינו השריש צהם שיהיו תמיד 'הצאים', ועל ידי זה יניך ופרח ישראל, שנשאריו עם קדוש לה' עכדה"ק.

כי הצירה של מטה עלה גם אל הצירה של מעלה, ונעשה שם דל"ת, כי שני פעמים ציר"ה גימטריא דל"ת. והנה עתה שאנו מתפללין על הגאולה, ושיצנה צית המקדש של מטה, ויצא הצירה הנגזרת למעלה ותרד למקומה למטה וישאר שם ציר"ה ולמטה יהיה ציר"ה, ויתחלק הדל"ת לשנים, ולזה פותחין הדל"ת לרמוז שאנו מצקשים שיפתח הדלת ויתחלק לשנים ויהיה ציר"ה למעלה וציר"ה למטה עכ"ל.

ויש לומר בזה, צהא דאמר דוד המלך, מזמור שיר חנוכת הבית לדוד, ארוממך ה' כי דליתני ולא שמחת אויבי לי (תהלים ל-א). וצריך ביאור כפל הלשון, 'מזמור שיר', וצילקוט (רמוז תשיג) כתב, למה מזמור שיר, כנגד צית המקדש של מעלה וצית המקדש של מטה וכו' ע"ש. - גם מה שאמר כי דליתני, מהו הכוונה בזה.

אך לפי מה שנתבאר יש לומר, דאיתא בגמרא (סוטה ט). דוד ומשה לא שלטו שונאיהם צמעשה ידיהם, דוד דכתיב (איכה ז-ט) טבעו בארץ שעריה וכו' ע"ש. ודוד המלך השיג צרות קדשו, שהמקדש שיחנכו

לכאורה אין הם צריכין לאכול אפיקומן זכר לפסח, כי הרי מגיע להם פסח ממש. אך הם מצפינים מדריגתם שלא יודיעו אותם לרצים, על כן הם אוכלים מצה זכר לפסח, וצוה לפון מדריגתם, שצאמת הם אוכלים הפסח ממש.

וגם יש לומר, דרק צוכות שמקיימין מצות חכמים כתיקונם, לאכול אפיקומן זכר לפסח, בזה ממשיכין הארה שיצא אליהם אליהו פסח ממש. ואם כן צאכילת אפיקומן לפון עוד אכילה מקרבן פסח ממש.

*

במעם שנוהגין לפתוח הדלת באמירת שפוך חמתך.

כתב צהגדת קול יהודה צסם הרה"ק השר שלום מצעלזא ז"ע, דהנה הבית המקדש היה נקרא צירה כמו שכתוב (דברי הימים א כט-יט) הצירה אשר הכינומי. והנה צית המקדש של מטה מכון כנגד צית המקדש של מעלה (תנחומא ויקהל ז), ונמצא צירה למטה צירה למעלה. והנה נודע כי הבית המקדש לא נשרף, רק עלה למעלה כמו שאיתא צוה"ק (ח"צ רמ:): צסוד שפך חמתו על עינים ואצנים, ונמצא

בממונו, שהוא הכין הכסף והזהב לצנינו, וגם קנה מקום המקדש, לא ישלטו בו ידי אויבים. וגם כאשר יבא העת שיחרב הבית, לא חלו בו ידי, אלא יעלה למעלה ויתחבר עם הצירה של מעלה להיות לאחד, ומהצירה של מטה תהא נעשה דל"ת כשנתחבר להצירה של מעלה. ועל כן נתן הודאה ושבח בצפלים, אחד על חינוך הצית, ואחד על חינוכו שלעמיד, שהצית לא תשרף אלא תעלה למעלה, וצבוא זמן הגאולה יפתח הדל"ת, וירד למטה מקדש משוכלל מן השמים (רש"י ראש השנה ל.). והוא המקדש של מטה שעלה למעלה ירד אז שנית למטה. ולכן אמר 'מומור שיר' צפול לשון, על חנוכת הבית לדוד, הן על החינוך הראשון, וגם על החינוך שתתחדש לאחר חורבנו, ואמר ארוממן ה' כי דליתנ"י, שלא יחרב הבית, אלא תעשה ממנו דל"ת, צ' פעמים ציר"ה, ולא שמחת אויבי לי, שישלטו השונאים צמעשה ידי, אלא תתעלה ותגנוז למעלה.

*

וזדו שאמר, לך אזבח זבח תודה וזשם ה' אקרא, אם כי צפועל אי אפשר לנו להקריב, אצל על ידי שאני קורא זשם ה', הפרשה בתורה, שכל התורה שמומיו של הקצ"ה (וזה"ק ח"ג עג.), צוה אני יכול לצבוח התודה.

בתוככי ירושלים הללויה (תהלים קיז-יז). יש לומר כי גם צומן שאין צית המקדש קיים, יכולים אנו לצבוח קרבן תודה לה', והוא על ידי שיח שפתותינו, ונשלמה פרים שפתינו (הושע יד-ג), וכל העוסק בתורת עולה כאלו הקריב עולה (מנחות קי.). אמנם חסר ממנה שני דברים, חדא מה שדרשו חז"ל (פסחים נט:), ואכלו אותם אשר כופר בהם (שמות כט-ג), מלמד שכהנים אוכלים וצעלים מתכפרים ע"ש. ואם כן הגם שכל העוסק בתורת עולה כאילו הקריב עולה, אין זה אלא הקרבה לצדה דהיינו חלק הגזובה, אצל עודנה חסר החלק שהכהנים אוכלים (ועיין צוה בהגדה חדש האצ"ב דף קנא). והשנית, שאנו מקריבים אותה בטומאת חוץ לארץ, וחסר לנו קדושת המקדש צירושלים עיר הקודש. ולכן לעמיד נשלם הנדרים שלנו בצפועל, שיהיו גם הכהנים אוכלים, וגם תהיה לה קדושת הארץ.

לך אזבח זבח תודה ובשם ה' אקרא, נדרי אלהי אשלים נגדה נא אכל עמו, בחצרות בית ה'

אצל אף על פי כן אקוה לכשיצנה צית עם ה' (עיין במג"א סימן קכו סק"ג).
 המקדש, נדרי לה' אשלם, ואז יהיה ועוד גם זאת, כי אז יהיה בחצרות
 נגדה נא לכל עמו, היינו הכהנים צית ה' בתוככי ירושלים, וזה חסר לנו
 הנקראים עם קדושין (יומא מא:), שהם עתה צמה שנשלמה פרים שפתינו.

ליל שביעי של פסח

נצנה צית ה', ולא נתנחמו עדיין. אמנם בקריעת ים סוף, שנגלה ה' עמנו על הים כגבור מלחמה (רש"י שמות כ-ג), וראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל, והראו באצבע זה א-לי ואנוהו (טו-ג), הרי זכו להיות אז קמי מלכא. ועוד גם זאת שנעשה על ידם קידוש שם שמים על כל העולם, אז נצהלו אלופי אדום וגו', וזכו למדריגה שלא זכו המים העליונים, אז רקדו ושאו המים על חלקם. וזה שאמר וישב הים לאיתנו, לתקפו הראשון, היינו התוקף שהיה לו בתחלת הבריאה, קודם שהבדיל ה' בין מים למים. - וזה שמשיב על השאלה, מה לך הים כי תנוס הירדן תסוב לאחור, וקאמר מלפני אדון חולי ארץ, שנתעלו למעלתם שהיה להם מלפני שברא ה' את הארץ וצבאיה, שאז חילק והבדיל בין מים למים, והם כעת קדם מלכא כמו בתחלת הבריאה, על זה נפו ורקדו ושמחו.

ויישע ה' ציוס ההוא את ישראל מיד מצרים, וירא ישראל את היד הגדולה אשר עשה ה' במצרים, וייראו העם את ה' ויאמינו בה' ובמשה עבדו, אז ישיר משה ובני ישראל וגו' (שמות יד-ג). ומתחלה נבאר מה שאמר הכתוב (מהלים קיד-ה) מה לך הים כי תנוס הירדן תסוב לאחור, ההרים תרקדו כאלים גבעות כבני זאף, מלפני אדון חולי ארץ וגו'. ונראה כי הכתוב אומר, וישב הים לפנות בקר לאיתנו (שמות יד-כז), וברש"י לתקפו הראשון ע"כ. ויש לומר, כי בתחלת הבריאה אמר אלוקים, יהי רקיע בתוך המים, ויהי מבדיל בין מים למים (בראשית א-1), ואיתא במדרש שהיו המים התחתונים צוכים, על מה שנתרחקו מאור ה' למעלה, ואמרו אן צעינן למהוי קמי מלכא. וינחם אותם ה' להקריב מהם על המזבת, על כל קרבנך תקריב מלת, וינסוך המים צחג (רש"י ויקרא צ-ג).

גם יש לומר, דאיתא במדרש רבה (בראשית פה-ד) אמר רבי יוחנן תנאין התנה הקב"ה עם הים שיקרע

והגה זה יותר מאלף שנים מצריאת העולם היו עומדים המים ומנפים שיהיו קמי מלכא, ועדיין לא

ע"כ. ואמרו (שם נג.) כמה גרוע אדם זה שנשתנו עליו סדרי בראשית ע"ש. הרי שבשינוי הטבע יש ניכוי זכיות. אמנם תנאי שהותנה בשעת הצריאה, הרי זה חלק מהטבע, שכך נברא טבע העולם מתחלה, שבצוא הזמן יקרע, ותראה צו היצשה, אין זו שינוי סדרי בראשית, ואין צוה ניכוי זכיות.

וזדו ששאל, מה לך הים כי תנוס הירדן תסוב לאחור, וממשיך לשאל, ההרים תרקדו כאלים גבעות כבני לאן, לשמחה מה זו עושה, שיתנכו זכיותיהן של ישראל בעשיית הגם, הלא טוב יותר היה שתהא ישועתן בדרכי הטבע. ושתייהן ציחד אינו מוצן, להעשות נס שהים ינוס, ועוד ישמחו על זה ההרים והגבעות, על מה שנשתנו סדרי בראשית. ועל זה בא כמשיב, אין צוה נס ושינוי דרכי הטבע, וממילא אין צוה ניכוי זכיות, כי דבר זה נגזר כבר מתחלת הצריאה, 'מלפני אדון חולי ארץ', עוד לפני שנברא הארץ גזר כבר קונו תנאי, ותראה היצשה, והוי זה חלק מסדרי בראשית.

וזדו שאמר הכתוב, ויושע ה' ציוס, ההוא את ישראל מיד מצרים,

לכני ישראל, הה"ד וישם הים לאיתנו, לתנאין שהתנה עמו ע"כ. ובספר המאור הגדול (פ' בשלח) כתב, שבנו של הגר"ח מוואלאזין ז"ל, אמר פעם להגר"א ז"ל, דליכא מידי ללא רמיזי צאורייתא, וגם זה נרמז צמה שאמר ה' בתחלת הצריאה, יקוו המים מתחת השמים אל מקום אחד ותראה היצשה (בראשית א-ט), ולכאורה מלת 'ותראה היצשה' הוא אך למותר, דכיון דיקוו כל המים אל מקום אחד, יהיה יצשה במקום שהיו המים מתחלה. אך הכוונה הוא שהתנה ה' שעל המקום ההוא אשר יקוו כעת המים שם, תראה היצשה שם צאותו מקום, שכאשר תגיע השעה הנריכה לך, תהיה מקום המים ליצשה ע"ש.

והסיבה שהורך הקצ"ה להתנות תנאי זה צעת הצריאה, הלא צידו לשנות הטבע כרצונו בכל עת ובכל שעה, וכאשר יגיע הזמן שיזרכו ישראל לנס, אז יגזור ה' על הים שיקרע לפניהם. ונראה דהרי אמרו חז"ל (שבת לז.) דהעושין לו נס מנכין לו מזכיותיו, דכתיב (בראשית לז-לא) קטנתי מכל החסדים ומכל האמת אשר עשית את עצדך [הוקטנתי ונתמעטי זכיותי בשביל החסדים אשר עשית וכו']

קריעת ים סוף ע"כ (ועיין בספר המאור הגדול פ' בשלח צוה). ומקורו צמדרש רבה (שם כ"ט), כך אמרו המנצרים לא היה יכול משה לעשות כלום אלא צמטה וכו'. אמר הקצ"ה למשה השלך את מטך, שלא יאמרו אילולי המטה לא היה יכול לקרוע הים, וזהו שאמר הרם את מטך ע"כ.

ובעתה יתכן שגם צנני ישראל יהיו בני אדם שיחשצו כי המטה עושה נפלאות, אבל כאשר ראו צים שסילק את המטה ועשה הכל צידו, אז ראו כי רק צדיצורו וציווי המקום עושה את הכל, וידו של משה הוא כידו של הקצ"ה, כי יד עזד כיד רצו (צבא מניעה לו), ומשה רצינו עזד נאמן הוא לקונו. וזהו שאמר הכתוב צעת הנס של קריעת ים סוף, שראו ישראל שהשליך משה את המטה, וירא ישראל את 'היד הגדולה' אשר עשה ה' צמנרים, שאין זה צכת המטה, אלא הכל הוא מידו הגדולה של ה', שידו של משה עושה הכל צשליחותו של מקום, ולכן האמינו אז גם צמשה שהוא עזד נאמן, שידו כיד רצו, ויאמינו צה' 'צמשה עזדו', שהאמינו כי משה הוא עזדו, ועל כן ידיו עושין נפלאות כיד רצו.

התשועה הוא לא נעשה כעת, אלא ציום 'ההוא', רומז על יום הצריאה, (צצרא א"ת ה'שמים ו'את ה'ארץ (צראשית א-א), ר"ת ההוא שם אה"ה, גושפנקא דחמים ציה שמיא וארעא), שמאז כצר הותנה תנאי צצריאתם שיקרעו לפני ישראל. וקאמר ויושע הו"ה ציום ההוא, הו"ה ר"ת י'קוו ה'מים ו'תראה היצשה, שצשעה שצוה ה' יקוו המים, תיכף ומיד התנה שתראה צו היצשה לעתיד. וכיון שהכל הוא מסדרי הטבע, על כן אז ישיר משה וצני ישראל את השירה הזאת, שאין צוה ניכוי זכיות.

ובתבלת מרדכי (ח"צ פ' בשלח אות יז) כתב צסם הגר"א, שנשאל מאחד מהאפיקורסים, כיון דהטבע של אצן סנפרינון הוא לצקוע מים, והרי מטהו של משה של סנפרינון היה, אם כן מה היה הנס של קריעת ים סוף. והשיב דלכן אמר ה' למשה, ואתה הרם את מטך ונטה את ידך על הים וצקעהו (יד-טו), ופירושו של הרם כמו שנאמר הרמו מתוך העדה (צמדצר ח-י), וירם את המחמות (שם), שפירושו הצדלו, והיינו 'הרם את מטך', סלקהו מן הצד, 'ונטה את ידך' על הים וצקעהו, ולא את המטה, והוא הנס של

עשה ה' לי צלאתי ממצרים (שמות יג-ה). וברש"י צעזור זה, צעזור שאקיים מצותיו כגון פסח ומנח ומרור הללו ע"כ. וכן אמרו צהגדה, צעזור זה, לא אמרתי אלא צעעה שיש מנח ומרור מונחים לפניך. ולכאורה יש להבין כוונת הכתוב, שאמר צעזור מנח ומרור אלו עשה ה' לי צלאתי ממצרים, הלא הדברים מהופכים, שצביל יציאת מצרים אנו עושין לה זכר עם מצות פסח מנח ומרור.

וצהגדה חדש האזיב (דף ק"ט) כתב לפרש, דהנה משה רבינו שאל, וכי אוליא את בני ישראל ממצרים (שמות ג-יא), ופירש רש"י מה זכות יש צידם שאוכל להוליאם, והשיב לו הקצ"ה צהוליאך את העם ממצרים תעבדון את האלקים על ההר הזה, מה שאמרת צלזיה זכות אוליאם ממצרים, הוי יודע שצזכות התורה שהן עתידין לקבל על ידך צהר הזה הם יוליאם משם (שמו"ר ג-ד) עכ"ל. ויש לומר עוד דההתעוררות לגאולת מצרים היתה על ידי שראה הצופה ומציט מראשית אחרית, מצות הגדולות שיצמחו על ידי גאולה זו, שיקיימו ישראל אותם בכל שנה בכל דור ודור, דהיינו מצות ציעור חמץ ומצות פסח מנח ומרור, וסיפור יציאת מצרים, ד'

ואמר הכתוב, וירא ישראל את הדי גדולה וגו', ויאמינו צה'. ודקדקו המפרשים הלא גם קודם שנקרע הים, אמר ה' למשה, דצר אל בני ישראל ויסעו (יד-טו), וברש"י כדאי האמונה שהאמינו צי וילאו, לקרוע להם הים (שמו"ר כ-ח), וכאן אמר שרק אחר שראו את הדי גדולה, אז האמינו צה'. וצפשטות הכוונה, שיש כמה דרגות צאמונה, עד כמה הוא מאיר צהאדם, ולדיק צאמונתו יחיה, וצקריעת הים נתעלו צאמונתם עוד יותר.

וצראה דליתא צמדרש רבה (שמות כג-ה) אז ישיר, הה"ד (שיר ד-ח) תשורי מראש אמנה, לא זכו ישראל לומר שירה על הים אלא צזכות אמנה שנאמר וילאמן העם (ד-לא), וכתיב ויאמינו צה' ע"כ. ויש לומר כי לפעמים אדם צמנוקה ולינו ראוי מצד מעשיו לצכות לנס, אך הקצ"ה מציט על העמיד, התולאות שיתהוו על ידי הגם, כמה מצות ומעשים טובים יתרצו על ידי ישועה זו, וצזכות זה מושיעו. וכמו כן היו ישראל צמצרים ערום ועריה, ורק צזכות העמיד נגאלו.

הכתוב אומר, והגדת לצנך ציום ההוא לאמור, צעזור זה

בהנסיס שנעשו על הים, שנתגלה להם כגבור מלחמה, וראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל, ואמרו זה א-לי ואנוהו, וממנה נלמח גדל האמונה בהכלל ישראל לדורות עולם. וזכות האמונה הזאת של כל הדורות הבאות, נתעורר אז למפרע, כי אלל הקצ"ה הלח העבר והעתיד וההיה שוין. - וזה שאמר תשורי מראש אמנה, מלשון רחיה והסתכלות (כמו אשרנו ולא עתה), שהקצ"ה הציט מראש, האמונה שתהיה להם לאחר הישועה, וזכות מצותיהם שלעתיד עמדה לפנייהם אז. וזה שאמר ה' עוד צהיותם צמזרים, כדאי האמונה, שתלמח מעשיית הנסיס הללו, שעצורם אושיע את ישראל.

והגה צשירת הים יש לדקדק, דאמר אז ישיר משה וצני ישראל את השירה הזאת לה' ויאמרו לאמור (טו-ה). ולכאורה האי לה' מיותר, שהרי התחיל וירא ישראל את הים הגדולה אשר עשה ה' וגו', ושזב כפלו אשירה לה'. ועוד שהתחיל צלשון יחיד, אז ישיר משה, וסיים צלשון רבים ויאמרו לאמור. אמנס הכתוב אומר, עמו אנכי צורה (תהלים נא-טו), וצומן שאדם מישראל צלער שכינה מה לשון אומרת קלני מראשי קלני מזרועי

כוסות וכו', זכותים אלו עמדו אז למפרע לישראל לגאלם ולהושיעם. וזהו והגדת לצנך ציום ההוא לאמור, 'צעבור זה' דקאי על פסח מצה ומרור שמקיימים צלילה זו, עשה ה' לי צלחתי ממזרים, זכותים אלו עמדו לי להוציאני ממזרים אז כשהייתי עומד צלי זכות כלל עכ"ד.

ובעיין זה כתב צאוהב ישראל (פ' עקב) עה"פ והיה עקב תשמעון וגו', ושמר ה' אלקיך לך את הצרית וגו' (דברים ז-יב), שהשי"ת הצטיח לנו שצכות זה שסופינו לשמוע צקול ה', ולשמור ולעשות את כל המצות, השי"ת ישמור לנו את הצרית גם עתה, הגם שעדיין אין אנו ראויים לכך, עם כל זה מחמת שהוא נופה ומציט עד סוף כל הדורות, וידע צאמת שנסוב אליו, הרי הוא אללו ית' כאלו כצר עשינו תשובה ע"ש. (ועיין צזה צשמן ראש לחטובה קי"ת).

וציפי יציאת מצרים הם שורש האמונה להכלל ישראל, שראו צעיניהם אז גדל ה' וכחו והנהגתו צעולם, ומאז יש הסתר פנים, אלל שאנו מאמינים בני מאמינים, ומחזיקים צמה שקבלנו מאבותינו. ומכל שכן

חדלן צפורקנא דמאריהון, לא אמר
 צדודה דפורקנא דילהון דפריק לון
 מאריהון, אלא צדודה דפורקנא
 דמאריהון, והיינו שהם שמחים
 בגאולת אדוניהם כזיכור, ואין שמחתם
 על גאולת עצמם, אלא על גאולת
 אדוניהם ע"ש.

(סנהדרין מו.). ואם כן צרת השיעבוד
 של ישראל צמרים, היה גם צער
 להשכינה. וכמו שדיברנו זיליל הסדר,
 שצער השכינה השלים הזמן של ד'
 מאות שנה. ומה גם שכל אחד
 מישראל הצטער שם בצפל, עינוי
 העבודה, ואתו עמו שנצטער בצער
 השכינה.

וּלְבָן מִשֵּׁה רִצִּינוּ, ואתו עמו הצדיקים
 שצדור ההוא, צני ישראל שהיו
 דבוקים ומחוצרים עם משה, אז ישיר
 משה וצני ישראל את השירה הזאת
 לה' דייקא, עבור הישועה שנעשה
 לה', שהשירה והשמחה על גאולת ה'
 עלתה על מה ששמחו ציטעת עצמם.
 אמנם צני אדם הפשוטים שלא התעלו
 להתדבק עם משה, ויאמרו לאמור,
 בלשון רבים, אמרו שירה על צרת
 עצמם, כל אחד לפום שיעורא דיליה,
 והם אמרו אשירה לה' וגו', עזי
 וזמרת י-ה ויהי לי' לישועה, היינו
 על שמחת עצמם שיצאו לחירות.

ואמר הכתוב (תהלים כ-ב) יענך ה'
 ציוס צרה, ישגבך שם אלקי
 יעקב, שהצער של האדם ציוס צרה,
 יהא העינוי שלו, ממנה שה' סובל
 כזיכור אתו עמו צעת צרה, ואז ישגבך
 שם אלקי יעקב. - ומשה רבינו, ועמו
 כל זקני ישראל עיקר השמחה שלהם
 היתה ציציאת מצרים, שהוסר הצער
 מהשכינה בגלותם. וכמו שפירש צצני
 יששכר (ניסן מאמר ד' דרוש א') לצאר
 מה שאמרו צוזהר הק' (ח"צ מ:) ציה
 שעתא כניש קוצ"ה כל פמליא דיליה
 וכו', ושמעו ספורא דשצחא דקא

בסעודת נעילת החג פסח

נאים, מריצוי המנות של זהירות מחמץ ואכילת מצה וסיפור יציאת מצרים. וכאשר עוז והדר לבושה, אז ותשמק ליום אחרון, כשצא יום אחרון של פסח, הוא מלא שמחה על המתנה טובה שניתן לו בימים אלו.

והמוצא הוא לחזור בסעודה זו על סדר הגדה של פסח, כי כל אחד מאתנו היה זליל הסדר בהתרוממות הנפש, והתעורר לעבודת קונו באהבה וצשמחה, וקודם שמתפרד מהחג מוטל עליו לחזור ולשנן צמה הוא הולך מהחג, ומה מוליך עמו, ומהו מקבל על עצמו על הימים הבאים. ולכן כאשר ותשמק ליום אחרון, אז פיה פתחה בחכמה, הוא פותח את פיו צמה שפתח והתחיל את היום טוב, להיות לו לזכרון הדברים האלה, שלא ימוש ממנו כאשר יעברו ימי החג.

אנו קורין את היום הזה בשם 'אחרון' של פסח, שלא מנינו כן בשאר הימים טובים לקרות סיום החג בשם של 'אחרון'. ובהגדה חדש

הנה לנו עומדים זנעילת החג של פסח, אשר היום טוב הזה הוא ראש כל המועדות, כמו שהראש משפיע חיות לכל האברים, כן החג הזה משפיע חיות לכל השנה. וכמו שאמר הרה"ק רבי אהרן מקארלין זי"ע דלכן נקרא ליל פסח בשם 'סדר', שכפי מדריגתו ועבודתו זליל זה הוא עושה סדר לעבודתו לכל השנה. כי הזכרת הנסים מעוררין אהבה רבה לקונו, וזלילה זו נשפע שפע של אהבה, לעבוד את זוראו צשמחה וטוב לזב.

עוז והדר לבושה ותשמק ליום אחרון, פיה פתחה בחכמה ותורת חסד על לשונה (משלי לא-כה). כמו שיש לבושים להלביש את הגוף, כן יש לבושי נשמה, והיינו מנות ומעשים טובים, טלית נאה וחלוקא דרבנן לעולם הצא בגן עדן. ומעלת הלבוש הוא היופי שיש בו, וגם שיהיה הסחורה חזק, למען יעמדו ימים רבים, והיינו עוז והדר לבושה, מעלת קיומו וחזקו, ומעלת היופי. ובימי הפסח כל יהודי מתלבש בלבושים

וגאל את אבותינו ממצרים, והגיענו הלילה הזה לאכול צו מצה ומרור. ויש להצין למה הקדים גאולתנו קודם לגאולת האבות, הלא גאולתנו הוא רק תוצאה מגאולת אבותינו, וכמו שאומרים, אילו לא הוּיָא הקב"ה את אבותינו ממצרים, הרי אנו וזנינו וזני בנינו משועבדים היינו לפרעה. וכן אומרים, לא את אבותינו בלבד גאל הקב"ה ממצרים אלא אף אותנו גאל עמהם, אם כן היה יותר מתאים סדר ההודאה, אשר גאל את אבותינו וגאל אותנו ממצרים.

וּנְרָאָה על דרך שציארנו במקום אחר, צמה שמשה רבינו קרא שם לבניו, שם האחד גרשם כי אמר גר הייתי בארץ נכריה, ושם האחד אליעזר כי אלקי אבי בעזרי ויילני מחרב פרעה (שמות יח-ג). ובשם הראשון כתיב 'כי אמר', ובשם השני לא נאמר כן. ועוד כי מה שהצילו מחרב פרעה, היה מתחלה, כאשר היה עוד צמִצִים והרג את המצרי, וגר בארץ נכריה נעשה רק לאחר שצרת, ולמה הקדים שם גרשם קודם לשם אליעזר. ועוד מהו החשיבות להיות נע ונד כגר בארץ נכריה.

האצט (דף נה) הביא בשם ראז"ל, כי חז"ל (ברכות יב:) אמרו, דלעתיד תהיה סיפור יציאת מצרים טפל וסיפור שיעבוד מלכות עיקר, וכמו שנאמר (ירמיה כג-ז) הנה ימים באים נאום ה', ולא יאמרו עוד חי ה' אשר העלה את בני ישראל מארץ מצרים, כי אם חי ה' אשר העלה ואשר הביא את זרע בית ישראל מארץ כפונה וגו'. [ועיין בזה לעיל דף ז (ליל הסדר)? דמהאי טעמא לא תיקנו צרכה על סיפור יציאת מצרים, כי אז לעתיד יטרכו לשנותו, שמהיה יציאת מצרים רק טפל לשיעבוד מלכות]. על כן קורין סיום החג בשם אחרון של פסח, שהוא כעין בקשה שיום טוב זו שקיימנו יהיה האחרון שעשינו על גאולת מצרים שפסח ה' על צחי בני ישראל צמִצִים, ולשנה הבאה נהיה נגאלין כבר בגאולת עולם, ויהיה עיקר הסיפור מגאולה האחרונה ע"כ.

ויש לומר עוד בזה, ולבאר גם כן צטעם שקורין את החג בשם פסח, ויותר נכון היה לקוראו בשם חג המצות כמו שכתוב בתורה (עיין בקדושת לוי פ' צא ד"ה ואמרתם). ומתחלה נקדים לבאר מה שאומרים בהגדה, בצרכת הגאולה, אשר גאלנו

מושבו האמיתית. ולכן התנכר מהם בכל דבר, ולא שינה שמו ולשונו ומלבושו, שלא יוכל להתערב עמהם. וכדרך שמצינו ציעקב, וירד מצרימה ויגר שם (דברים כו-ה), מלמד שלא ירד יעקב אבינו להשתקע במצרים, אלא לגור שם, ולכן ויהי שם לגוי, מלמד שהיו ישראל מצויינים שם.

ועל דבר זה נתן משה הודאה לה', שנתן לו דעת להכיר זאת להיות כגור, שהשקפה ההוא הצילו מטמיון, כי אמר' שאמר משה תמיד, 'גר הייתי בארץ נכריה', אין זה מקומי, אינני רוצה בחברותם, אנכי רוצה להיות גר ונכרי ולא תושב עמהם, וזה נתן לו כח ועוז לעמוד בקדושתו להתנהג על דרך ישראל סבא, כמו שנתגדל מצית אבותיו. ואלמלא לא הגיע למדריגה והשקפה זו, אלא היה נטמע בין המדיינים, לא היה אצלו שום חשיבות מה שהצילו ה' מחרב פרעה, לחיות חיים של רשעים הקרויין מתים (זכרות יח.), וגדול המחטאיו יותר מהורגו, ומה לו בחיים קצרים בעולם הזה, ולאצד חיים נלחיים בעולם הבא, וחציב יותר היה לו למות זכאי ולא ימות חייב (סנהדרין עב:), ורק אחר שנתן הודאה על חלקו, על מה

אך הכוונה הוא, כי הנה משה רבינו בנערותו הולך לעוזב בית אביו ואמו, ולהפרד איש יחידי מהכלל ישראל, ולהסתובב בין האומות עוזדי עבודה זרה, ולהכנס לביתו של יתרו כהן מדין, שהיה מכיר בכל עבודה זרה שבעולם (רשי שמות יח-יא), והיה איש יהודי צודד עד שנעשה בן שמונים שנה בדברו אל פרעה (שם ז-ו). ורוב שנותיו עברו עליו כך, משחר טל ילדותו, ואף על פי כן נתעלה בקדושתו לרום המעלות, אשר לא קם נביא עוד כמשה, וצאיה כח עמד לנס חי בצדקו, שלא נשפע עליו כלום מטומאת העמים.

אמנם הסיבה לזה הוא, כי הכיר משה גדול הסכנה המוטל לפניו, שלא יתקיים אצלו ויתערבו בגויים וילמדו מעשיהם, על כן מיומו הראשון התנכר והתרחק מכל איש, לא להתרועע עמהם, לא יהא לו חברותא עמהם, רק מה שהוא צהכרת, וחזר ושינן לעצמו שאין מקומו כאן, אלא אצל אחיו בני ישראל במצרים, והשתוקק תמיד שיוכל לשוב ולהתחבר עמהם. הוא לא רוצה להשתקע כאן, אלא כאחד שאסרוהו בצית האסורים, וצהכרת מסתובב ונודד חוץ למקום

שזכה לומר גר הייתי צאריך נכריה, שלא להיות כחושב ולהטמע צינייהם, אז יש חשיבות מה שהצילו מחרב פרעה.

ובבזו כן בגאולת ישראל ממצרים, הרי הכתוב אומר, בצן הרשע, צעבור זה עשה ה' לי צלתי ממצרים, לי ולא לו, אילו היה שם לא היה נגאל, שהרשעים מתו ממצרים ולא זכו להגאולה. ואם אחר הגאולה היו צנייהם של יוצאי מצרים עוזים דרך מצותיהם, ולגדל דור של רשעים, צניס כאלו אשר אילו היו שם ממצרים לא היו נגאל, אז טוב יותר היה להם להשתעבד עוד ממצרים, ויכלו עושי רשע. וכל החשיבות של גאולת מצותינו, הוא רק אם יכולים להעמיד אחר כך דורות ישרים. ולכן נותנים מתחלה הודאה לה' על גאולתינו, 'אשר גאלנו' שאין אנו מהרשעים אשר אילו היה שם לא היה נגאל, ואז יכולים ליתן הודאה על גאולת מצותינו.

ואומר הכתוב, צלתי ישראל ממצרים צית יעקב מעם לועז, היתה יהודה לקדשו ישראל ממשלותיו, הים ראה וינס (תהלים קד-א). ולכאורה יש צוה כפל לשון, שהרי כולם יודעים

שמצרים הוא עם לועז. וגם לא ציאר הכתוב מה 'ראה' הים וינס. אמנם הכוונה הוא, כי ישראל ממצרים, אם כי היו צדיקטא התחמונה, מכל מקום שמרו על קדושתם, שלא התערצו צין האומות. וכמו שאמרו צמדרש רבה (ויקרא לז-ה) גן נעול אחותי כלה (שיר ד-ז), על ידי שגדרו ישראל ממצרים מן הערוה נגאלו ממצרים וכו', שלא נמצא צינייהם אחד מהן פרוץ צערוה וכו', ואחת היתה ופרסמה הכתוב וכו' ע"ש. וגם זו האחת היתה צאונס (רש"י שמות צ-א), והטיל הקצ"ה שמו עליהם להעיד שהן צני מצותיהם (רש"י צמדר כו-ה). וזה הפלא ופלא, אלפי רצות ישראל שעברו ממצרים צתקופה של מאתים שנה, ולא היה פירצה אפילו צאחד מהן. וכל זה זכו רק צצביל שהיו מרוחקים מהמצרים צתכלית, שלא שינו שמם ולשונם ולצושם, כדי להיות מוצדלים מהם עד קצה האחרון.

וזדו שאמר צלתי ישראל ממצרים, צית יעקב מעם לועז, היתה יהודה לקדשו, כל מקום שאתה מוצא גדר ערוה, אתה מוצא קדושה (רש"י ויקרא יט-ז), שישראל גדרו עצמן מן הערוה, ועל ידי זה היתה יהודה

ערוות הארץ, שעל ידי שגדרו עממם בקדושה, זכו בעת זרה לנס של הקריעת ים סוף, כי זהו שכרו של מי שצא דבר ערוה לידו וניצל ממנו. וזה שאמר צלח ישראל ממזרים היתה יהודה לקדשו, כל מקום שאתה מוצא גדר ערוה אתה מוצא קדושה. והים ראה וינס, הים ראה שהם קודש, שצא דבר ערוה לידם וניצלו ממנו, על כן שינה טבעו, וצקע עממו לפניהם.

וזדו מוסר השכל גם צימיו, שאנו דרים צין האומות, וההכרח להיות לו קשר עמהם צמסחר ובעבודה, אם רוצים להתקדש שלא יגרר עמהם, נריכין להתצל מהם בכל מיני הרחקות, להרגיש שהם עם לועז, אין דרכיהם דרכינו, ואין מחשבותיהם מחשבותינו. ולעשות לעמנו גדרים וסייגים צשינו שם לשון ומלבוש, ומכל שכן לעשות גדרים שלא יבואו לידי נסיון בדבר ערוה, ואז זוכין ליצועת ה' גם צאופנים שהם היפוך דרך הטבע, ומכל שכן שמשדד הטבע עמנו לטובתו.

שלמה המלך משבח את כנסת ישראל, (שיר ז-ה) אני חצללת

לקדשו'. וקמפרש איך הגיעו ישראל למדריגה זו, ואמר כי צית יעקב ילאו מעם לועז, שהרחיקו והצדילו עממם מהמזרים צתכלית, וגם אחר שישצו שם שנים רבות, נשאר המזריים צעיניהם לעם לועז, אין אנו מרוצים בהם, ואין רוצים צצרתם ומנהגיהם ואורח חייהם. והיו צזה לצית יעקב, שנאמר עליו וירד מזרימה ויגר שם, ולא להשתקע ציניהם. וכאשר האדם מרגיש תמיד צהיותו סביב לנכרי, שרונה להיות מוצל ממנו צתכלית, אז זוכים להיות לקדשו, לגדור עממו ולהיות קדוש.

ואמרו חז"ל (קידושין מ.) על רבי חנינא צר פפי דתצעתיה [לזנות] ההיא מטרוניתא, אמר מילתא ומלי נפשיה שיחנא וכיצי, עצה היא מילתא ואיתסי. ערק טשא [נטמן] צההיא צי צני [צית המרחץ], דכי הוו עיילין ציה צתרין אפילו ציממא הוו מתוקין [שמצויין צו מזיקין]. אמרו ליה רבנן מאן נטרך. אמר להו שני נושאי קיסר שמרוני כל הלילה. אמרו ליה שמא דבר ערוה צא לידך וניצלת הימנה, דתנינא כל הצא דבר ערוה לידו וניצל הימנה, עושין לו נס ע"כ. ולמדה זו זכו צני ישראל צמזרים

לעמוד צנויה ויפיה, ולא תתפעל מפיתוי דרכי האומות. — והשושנה היותר נאה היא שושנת העמקים, שעומדת תמיד במקום הרטוב צמים, אין מים אלא תורה, שנאמר (ישעיה נה-א) הוי כל נמא לכו למים (צבא קמא ז׳), צראתי יצר הרע צראתי לו תורה תצלין (קידושין ל:). רק מי שקובע עתים לתורה, חוק ולא יעבור, שלא עובר עליו יום צלי שיעורי תורה, שושנה זו עומדת ציפיה, גם כאשר מסובב בחושים שמנקצין אותה, ומתפתה מתאות הזמן, קדושת התורה מנילו מיצר הרע, ועומדת באמונתה.

ישוב המשיל את הקצ"ה, כתפוח צעזי היער כן דודי צין הצנים, כי הגה צמדרש רצה (שם) דרשו פסוקים אלו על בני ישראל צמנרים, אמר הקצ"ה לישראל, בני כשהייתם צמנרים הייתם דומים גם כן לשושנה צין החושים וכו' ע"ש. והנה ידוע דסדר העבודה, פתחו לי פתח כחודו של מחט, ואני אפתח לכם כפתחו של אולם, שהאדם נריך להתחיל מתחלה ושוב יש לו סיוע מלמעלה. אבל צמנרים היו משוקעים בטומאת הגלות, ולא היתה התעוררות מנדם לפתוח פתח גם כל שהוא, ואף

השרון שושנת העמקים (וצרש"י, חצלת היא שושנה, שושנת העמקים נאה משושנת ההרים, לפי שמרטבת תמיד, שאין כח החמה שולט שם). כשושנה צין החושים כן רעימי צין הצנות (כשושנה צין החושים שמנקצין אותם, ותמיד היא עומדת צנויה ואדמימותה, כן רעימי צין הצנות, מפתות אותה לרדוף אחריהם לזנות כמותם אחרי אלהים אחרים, והיא עומדת באמונתה). כתפוח צעזי היער כן דודי צין הצנים (אילן של תפוחים כשהוא צין אילני סרק הוא חביב מן כולן, שפריו טוב בטעם ובריח, כך הקצ"ה מכל האלקים נבחר). הביאני אל בית היין ודגלו עלי אהבה (קצותי שדגלני אליו, אהבה היא עלי, עודנו זוכרת אהבתו).

והכוונה שכאשר מכיר האדם שהאומות העולם שהוא מסובב ציניהם, המה חושים, אין שום אידיאל ציניהם, וכל מעשיהם ריקים, עם הדומה לחמור, חייהם הם כחי צהמה צלי תועלת נחמי, כחושים הללו שאין בהם תכלית, ולא ראויים לשום דבר. ועוד גם זאת, שמכיר שכל התקרבות ומיזור אליהם המה נוקצין ומשחיתין כל הנוגע אליהם, כחות המנקצ את השושנה בהתקרבותה אליו, ואז תוכל השושנה, כנסת ישראל,

לכ"ס הארת המוחין הללו, כי כל עיקר מעשה צראשית שיהיה הכל על ידי מעשינו צתורה ועבודה, וצאתערותא דלתתא איתער עוצדא לעילא (וזהר ח"ב קפד:).

וזה גם כן יש לומר דאפקיה קרא צלשון שב"ת, וספרתם לכס ממחרת השב"ת, וקצלת רצותינו ז"ל (מנחות סה:). ממחרת יומא טבא, וטעמא צעי למה אפקיה צלשון שב"ת. ולפי האמור ידק צטוב טעם, דידוע הארת קדושת שבת קודש העליון נעשה שלא על ידי מעשינו, וזה הוא החילוק שצין שבת ליום טוב, שיום טוב נקרא מקרא קד"ש, ושבת קד"ש. והנה הארת צחינת הגם צליל א' דפסח נעשה גם כן שלא על ידי מעשינו כנודע, על כן צצחינה זו נקרא יום א' דפסח שב"ת. וזה שאמר הכתוב לטעם וספרתם לכ"ס לעמייכם כנ"ל, ממחרת השב"ת, כי הארה הנעשית ציום ראשון הוא צצחינת שב"ת שלא על ידי מעשיכם, ולא נשאר הדבר לכס ע"כ. (והכפיל דצריו צצני ישכר ניסן יצ"ג).

והנה חז"ל (שב"ת פת.) דרשו, כתפוח צעצי היער, למה נמשלו

על פי כן חמל עליהם ה', והוא פתח צפניהם תחלה. וכמו שפירש צצוינא דנהורא, ופסח ה' על הפתח (שמות יב-כג), שפסח ה' על אותו פתח שהיו צני ישראל צריכין לפתוח תחלה, והוא הקדים לפתוח להם את פתח הגאולה ע"כ.

ובאגרא דפירקא (רמו קטו) כתצ לפרש, וספרתם לכס ממחרת השבת וגו' (ויקרא כג-טו), דידוע דבעולמות העליונים כל המוחין צאים כולם כאחד יחד צליל א' דפסח, כמו שהיה צליל צאתנו ממצרים דרך נם שלא על ידי מעשינו, אך להיות הדבר דרך נם מצלי מעשינו לא נתקיים הדבר, אך מתחילין תיכף לספור יום אחר יום ומתגדלין המוחין פעם אחר פעם, צכל יום ניתוסף אור אחד כנודע (פרע"ח שער חג המצות פ"א), עד הגיע תשלוס כל המוחין על ידי מעשינו צספירה וצימים, ויש לדבר קיום וניתן לנו התורה צחג השצועות, וצכל שנה ושנה כך הוא הענין. וזה שאמר הכתוב וספרתם לכ"ס לעמייכם, שיסאר הדבר לכ"ס מהארת המוחין, מה שאין כן הארת כל המוחין צפסח צליל א', שהוא רק לשעה דרך נם שלא על ידי מעשינו, וזה לא נשאר

לתפוח, לומר לך מה תפוח זה פריו קודם לעליו וכו' [חלוק משאר אילנות, חנטת פירותיו קודם לעליו] ע"ש. ואם כן נמיחת התפוח משונה משאר כל האילנות, שקדר הנמיחה בשאר אילנות הוא, מתחלה העלה והפרח ושז מוילא הפרי, והתפוח מתחיל מלמעלה למטה, שמוילא קודם הפרי, ושז נומח העלין. וכמו כן היה הקצ"ה עמנו צמזרים, שפסח ודילג על הסדר, כי קדר העבודה היא שבאחרותא דלתתא איתער עוצדא דלעילא, שמתחלה נריך האדם לפתוח הפתח, ושז הקצ"ה משלים על ידו, והקצ"ה העלם אז מתחלה למדריגה היותר גדולה בקדושה, ושז צא קדר העבודה מלמעלה למטה. וזה שאמר כתפוח צעזי היער, שפריו קודם לעליו, שקדר הולאת פריו הוא מלמעלה למטה, כן היה דודי אז צין הצנים, שחס על ישראל, והטעים אותם מתחלה גמר הפרי, תכלית ההתעלות, ופסח ה' על הפתח.

ובזדה זו מתעורר מדי שנה בשנה, וכמו שכתב צמאור עינים (פ')

10) צניסן נגאלו וצניסן עמידין להגאל (ראש השנה יא.), דכשבא הזמן ההוא בכל שנה נעשה כמו שהיה צפעס

הראשון, וצניסן נגאלו ויאלו מקטנות לגדלות, כן צניסן עמידין להגאל, בכל שנה ושנה כשבא אותו זמן, יכול לזאת מקטנות לגדלות כמו צפעס הראשון ע"ש.

וזדו שקיים הכתוב, הביאני אל בית היין, יש לומר דקאי על ליל פסח, שנצטוינו על שתיית ארבע כוסות יין, והוא ליל תענוג ושעשועין כבית היין, הביאני אל בית היין ר"ת אהצ"ה, שלילה זו היא אהבה בתענוגים, שירוד שפע של אהבת ה' בלבות בני ישראל. וכאשר הביאני ה' ללילה זו, אז ודגלו עלי אהבה, קבוצתי שדגלני אליו, אהבה היא עלי, עודנו זוכרת אהבתו. ודרשו חז"ל צמדרש רבה (שס) אל תקרי ודגלו אלא ודילוגו עלי אהבה ע"כ. והיינו מה שדלג ה' אז על הסדר, ופסח על הפתח, והיה דודי כתפוח, שהטעים לנו תיכף הפרי, גדלות קודם קטנות, דילוג זה עלי אהבה, וגם צימינו אלה מתעורר מדה זו, כאשר הביאני אל בית היין.

ואמר חז"ל (מסכת סופרים פרק טו) תורה שנתן הקצ"ה למשה, ניתנה לו צמ"ט פנים טמא וצמ"ט

צנאחנו ממנרים, שפסח ה' על הפסח, ולא המתין על אחערותא דלחתא, ולא עוד אלא שהעלם לרום המדריגות עד לשער החמשים שבקדושה, כן יהיה החג הזה 'פסח', פסיחה ודילוג. אמנם צנאת החג אנו מתפללין 'אחרון של פסח', שיהיה זה כבר הסיום והאחרון של פסח, להגיע להשפעת החג רק על ידי דילוג ופסיחה, אלא שנוכל לזכות להתעלות ממדריגה למדריגה בצאערותא דלחתא, עד שנגיע מעצמינו לרום המעלות והמדריגות.

ובאשר נכנסים כעת לימי הקיץ, יש לכל אחד לקדר לעצמו שיעורי תורה בקציעות, כי רק שושנת העמקים שרטוב צמים של תורה, עומדת צנויה גם כאשר מוקפת בחוחים, ולהתצדל מכל חצרותא וקירצה של עכו"ם, גם כאשר הוא נריך להסתובב עמהם, ולעשות לעצמו גדרי נניעות להיות עם קדוש, כל מקום שאתה מוצא גדר ערוה אתה מוצא קדושה, וכמו צנאת ישראל ממנרים היתה יהודה לקדשו.

חג הפסח הוא חג האמונה, מנה היא מיכלא דמהימנותא, ליקח

פנים טהור, שנאמר ודגלו עלי אהבה, ודגלו בגמטריא מ"ט ע"ב. ולעניינינו יש לומר, כי אחר שהציאני ה' לחג הפסח, בית היין, בדרך דילוג ופסיחה, נתן לנו אחר זה המ"ט ימי ספירה, לעלות בכוחות עצמו בכל יום ממדריגה למדריגה, להכין עצמו לקבלת התורה, ודגלו עלי אהבה, המ"ט ימים אחר הבית היין המה עלי אהבה, ואל תקרי ודגלו אלא דלוג, שאי אפשר לנו לעלות בעצמינו צמ"ט ימי הספירה, רק על ידי כח הדילוג, שקפץ ופסח ה' מתחלה להטעים לנו הגדלות קודם הקטנות, וצוה נתן לנו עוז ותעזומות, שנוכל להגיע למדריגה זו אחר כך מעצמינו, שפתח לנו פתחו של אולם, קודם שפתחנו את הפתח כחודו של מחט, ומהדילוג הלז נוכל להגיע למדריגת ודגלו עלי אהבה, להתעלות צהמ"ט ימי הספירה.

ולבן אנו קורין את החג בשם 'חג הפסח', לעורר בזה ההשפעה מלמעלה, שהגם שחסר ההכנה מצדינו, להתחיל צסור מרע ועשה טוב, ולפתוח על כל פנים פתח כחודו של מחט, עם כל זה לא ימנע ה' הטוב מאחנו נועם והשפעת היום טוב, אלא יתעורר המדה שהיה צימים הללו

מלוקטים דברי תורה המתאימים לקטנים, הנכחדים גם בלשון אידיש, שיוכל כל אחד ואחד ללקט בהם ניסים ופרחים למסרם לבני ציתו. ויש להכין עצמו במשך ימי השבוע, מה ידבר וימסור לבני ציתו ביום שצ"ק. ובמשך הימים יראה מזה גודל התועלת, הן לעצמו והן לבני ציתו, ועוד גם זאת יתגדל חשיבותו בעיניהם, ויעשו גם שאר דבריו רושם בצית.

ואוסף לעורר עוד ועוד, על הפרצה הכי גדולה בימינו, שקופו מכלה מבשר עד נפש, האינטערנעט, שאין שום היתר בעולם לגשת אליו, כאשר אין לו פילטער, גם אם הוא שלא בציתו, וגם כאשר הוא לצורך פרנסתו, ולהשתדל לתקן זאת תיכף ומיד. וגם הצעלי בתים במסחרם שיש להם עובדים ופועלים יהודים, הקולר תלוי על צאורם, שמכשילים את הרצים, ה' ישמרנו.

ואםפרה מה שסיפר לי אצרך אחד, שלא מצית מדרשינו, שאחר שדיברנו (בדרשת ז' אדר העל"ט) אודות הסעלפון שיש עליו אינטערנעט, שאין להשתמש בהם בלי פילטער. והיות שקשה להשיגו לפי שעה שיהיה

זאת אתו עמו על כל הימים, לדבק עצמו באמונת אומן, שהכל מושגח מן השמים, ואין אדם נוקף אצבעו מלמטה אלא אם כן מכריזין עליו מלמעלה. ולכל הצעיות ומאורעות שעוזרים עליו, אין לו רק אדרעס אחת, לבקש על זה מקונו, אשר צידו נפש כל חי, חיותו וצריאותו ופרנסתו וכל זרכיו. להתעטם בתפלה, שזוה תלוי כל הלחמתו, וכמות ואיכות וקישוי פרנסתו הכל יוכל לפעול בתפלה יותר מכל שאר השתדלות שעושה, שהכל תלוי בסייעתא דשמיא.

חג הפסח הוא סמל של חוצת האדם לחינוך צניו, והגדת לבנק וכו', ולמען תספר באזני בנק וכו', לשום עין על חינוכס במשך כל השנה, לשמרם כצבת עיניו. וצימינו עיקר השפעת האצות הוא ביום שבת קודש, להאריך על שלחנו בהסעודה באמירת דבר תורה מיוסדים על אהבת ה' ומנותיו, ושליומות האדם במדותיו ובדרכי העבודה, ובעיקר בסיפור סיפורי צדיקים מיופי מדותיהם והנהגותיהם, שהמה דברים המושכים לבס של אדם, ומכל שכן לב הקטנים, וזה נשאר לזכרון על ימים רצים. וישנם כעת עשרות ספרים וקונטרסים,

צדרכי הטבע, הקצ"ה משדד אותם לטובתו. והמסתובב צסעלפון כזה, דבר ערוה צא לידו צכל שעה ורגע, והעושה פעולות להנצל ממנה, ראוי הוא שמן השמים יעזרוהו צכל מה שיצטרך. והכתוב אומר (משלי ו-כו) כי צעד אשה זונה עד ככר לחם (וצרש"י לדי עניות וחסר כל טוב), וידיעת ההפכים שוין.

ובימי צאתנו ממצרים יראני נפלאות, לחזות צנועס ה' צשובו לציתו צציון צימינו, צניסן נגאלו וצניסן עתידין להגאל. ויש לרמוז צמה שהחודש הזה נקרא צתורתנו צשס חדש 'האציב' (שמות יג-ד), שהוא נוטריקון א'דיר ה'וא י'צנה צ'יתו צ'קרוז צ'מהרה צ'מהרה צ'ימינו צ'קרוז, א'ל צ'נה, צ'נה צ'יתך צ'קרוז. ותחזינה עינינו צשובך לציון צרחמים צציאת צן דוד צצ"א.

פילטערד, אמרתי שיש צחצורתינו אצרך חשוב אחד, שמוכן לקדר אותו למי שרונה צזה. ואמר לי שנתעורר אז צזה מהקונטרס שנדפס דרשה הנ"ל, וחקר וטרח שיוכל לתקנו, והיה מוטל לפניו אז מסחר שיכולים להרויח צו הון רב, והיה לו קישוים רבים צזה עם הצאנק. ויום אחד עוז את מסחרו כדי לצצע לתקן את הסעלפון שלו, וכאשר צא חזרה להאפיס, הגיע לו פעקס מהצאנק, שהכל על מכונו יבא צשלוס ונגמר המסחר. ותולה את הדבר צזכות שטרח עצמו צדבר מצוה זו.

והגדה אין לנו עסק צנסתרות, להצין דרכי המקום, לקשר נימא צנימא, ולתלות דבר אחד צחצירו, אמנס נאמנים עלינו דברי חכמינו ז"ל כאלף עדים ויותר, שכל הצא דבר ערוה לידו וניצל הימנה עושין לו נס, ואס כן מכל שכן שהדצרים התלויים

